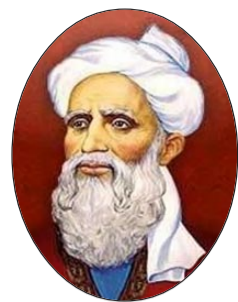

АНВОРИ ДОНИШ

E-mail: anvor.donish@kgu.tj **Наширияи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ***
www.kgu.tj **№13 (278) 18-уми октябри соли 2018, панҷшанбе (оғози нашр: соли 1994)**

ПАЁМИ ТАБРИКОТӢ БА МУНОСИБАТИ РӯЗИ ЗАБОНИ ДАВЛАТӢ

ҒОЛИБИЯТИ ДОНИШҚУЁН ДАР МУСОБИҚАИ ҶУМҲУРИЯВӢ

ТАШРИФИ МЕҲМОНОН АЗ ДОНИШГОҶИ Л'АКУИЛАИ ИТАЛИЯ

ЗИЁ АБДУЛЛО: ИН ХЕЛ ДЕВОНАҶО ДАР ТАЪРИХ КАМ ҶАМ НЕСТАНД...

05.10.2018

Ҷамватанони азиз!
Ҷамаи шуморо ба ифтихори Рӯзи забони давлатӣ, ки яке аз рунҳои асосии давлатдорӣ навини мо мебошад, самимона табрик меғӯям
Забони миллӣ мисли шаҳсун бинои маънавии давлатро побарҷо нигоҳ дошта, маърифату фарҳанг, ахлоқу одоб, бинишу афкори миллатро чун ойна дар худ инъикос мекунад.
Ин аст, ки забони тоҷикӣ асоси хувияту худшиносии миллии мо ба шумор рафта, барои ҳар фарди тоҷик азизу муътабар мебошад, зеро танҳо ба василаи забони миллӣ метавон ҳофизаи таърихиву фарҳангро пос дошта, пайванди хешро бо адабиёту фарҳанг ва илму дониши дар тӯли ҳазорсолаҳо офаридаи халқамон эҳсос намуд.

Дар баробари ин, гиромидошти забони миллӣ аз ҷониби давлату ҷомеа пуштибонии махсусро тақозо менамояд.
Яъне мо ба забон пайвасти мисли ҷисми зинда бояд ғамхорӣ кунем, барои рушди минбаъдаи он ва поку беолоиш нигоҳ доштани ин забони ширину шорона мунтазам саъю талош намоем.
Дар акси ҳол, забони миллӣ зери таъсири омилҳои гуногуни манфӣ метавонад мавриди ҳучуми унсурҳои бегона қарор гирифта, меъёрҳои адабии он халалдор гарданд ва забон ҷойгоҳи аслии худро дар ҷомеа аз даст диҳад.
Ҷамин гуна вазъи нугувор ба сари забони мо қабл аз ноил гардидан ба истиқлолияти давлатӣ омада буд.
Роҳи ягонаи наҷоти забони тоҷикӣ ба маснади давлатӣ нишонидани он буд.

Ба ин хотир, забони тоҷикӣ дар замони соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон чун забони расмӣ кишвар пайдор гардид ва давлат забонро дар паноҳи сиёсии худ қарор дод.
Дар ин росто, мо нахуст ҷанбаҳои ҳуқуқиро муҳайё сохта, забони тоҷикиро дар Конститутсияи кишвар забони давлатӣ эълон намудем ва барои дар амал татбиқ намудани он Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон"-ро қабул кардем.
Минбаъд барои пешрафти забони давлатӣ ва густариш пайдо кардани доираи истифодаи он шароити мусоид фароҳам омада, тамоми монеаҳои маҳдудиятҳои сунъӣ, ки дар замони то истиқлолият мавҷуд буданд, бартараф карда

(Идомааш дар саҳ. 2)

КӯЛБОРИ ПУРБАРАКАТИ ОЛИМ

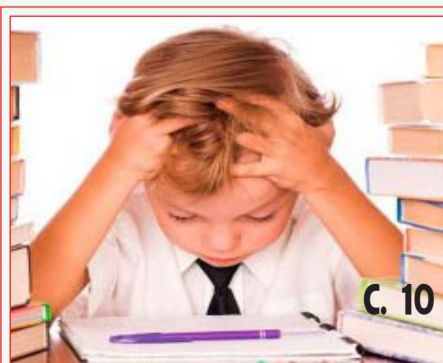
С. 4

БАРОБАРИИ ГЕНДЕРИРО ЧӢ ГУНА ҚАБУЛ ДОРЕД?

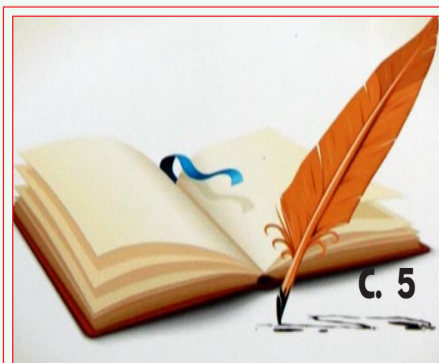
С. 8

БАЪЗЕ ОМИЛӢОИ МУҲИМИ КАШФИ МАҲОРАТ

С. 10

ЗАБОНИ ТОҶИКӢ ВА ҶОЙГОҶИ МАҚОМИ ДАВЛАТИИ ОН

С. 5

ПАЁМИ ТАБРИКОТӢ БА МУНОСИБАТИ РӯЗИ ЗАБОНИ ДАВЛАТӢ

шуданд ва забони модарии мо ба шоҳроҳи тараққиёти озодона ворид гардид.

Имрӯз бо қаноатмандӣ гуфта метавонем, ки татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон" дар мамлакат муваффақона ва бомаром идома дорад.

Аз ҷумла, имрӯз масъалаҳои коргузорӣ, хусусан, муқотиба дар байни мақомоти давлатӣ, ташкилоти муассисаҳо, сомонҳои ҷамъиятӣ, инчунин, забони соҳаҳои маориф, илм, фарҳанг, воситаҳои ахбори омма, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, номгузорӣ ва ғайра ба забони давлатӣ таъмин гардидааст ва қор дар ин самт ҳамеша дар маркази диққати давлату Ҳукумат қарор дорад.

Гузашта аз ин, маҳз дар даврони истиқлолияти давлатӣ забони тоҷикӣ ба арсаи байналмилалӣ баромада, имрӯз аз баландтарин минбарҳои сатҳи ҷаҳонӣ, аз ҷумла Созмони Милли Муттаҳид садо медиҳад, ки боиси ифтихори ҳар як фарди миллат мебошад.

Забони тоҷикӣ яке аз забонҳои ганиву сарватманди ҷаҳон буда, қудрати ифода кардани кулли мафҳумҳоро дорад.

Бо ин забон на танҳо адабиёти оламшумули беш аз ҳазорсола офарида шудааст, балки аз ҷониби донишмандони бузурги мо асарҳои пурарзиш дар самтҳои мухталифи илмӣ таълиф ёфтаанд, ки ба пешрафти минбаъдаи илмҳои табииву

дақиқ дар ҷаҳон мусоидат намудаанд.

Ба иборати дигар, забони тоҷикӣ аз даврони қадим на танҳо забони фарҳангу адаб, балки забони илм, аз ҷумла илмҳои дақиқу табиӣ низ ба шумор мерафта меравад.

Вазифаи мо, махсусан, олимону донишмандон имрӯз аз он иборат аст, ки дар шароити рушди босуръати илму техникаи муосир қудрати забони модариямонро боз ҳам афзун намуда, бо истифода аз сарвати бузурги луғавии забони тоҷикӣ онро ҳамқадами замона гардонем.

Ҳамзамон бо ин, маданияти нутқ ва ҳифзи фасоҳату балоғати забони модарӣ бояд ҳамеша дар мадди назари мо бошад.

Зеро эҳтирому қадр кардани забони модарӣ аз риояи меъёрҳои забони адабӣ ва одоби муошират вобастагии зиҷ дорад.

Аз ин лиҳоз, мо бояд ба фарҳанги суҳанварӣ ва тарзи баёни хоси ин забони ширин пайваста диққат диҳем, забони равону шевои тоҷикиро аз ҳар гуна олошҳои бегонаву нозарур эмин нигоҳ дорем.

Ба ин хотир, мо дар даврони истиқлолият ҷиҳати таблиғи ташвиқи забони тоҷикӣ ва баланд бардоштани сатҳи суҳандонӣ қорҳои назаррасро анҷом дода, ин равандро беш аз пеш густариш дода истодаем.

Аз ҷумла, ҳамасола наشري осори адибони барҷастаи классикӣ ва муосирро ба роҳ монда, дастраси хонандагон менамоем.

Вобаста ба ин, махсусан, на-

сли наврас ва ҷавонорро зарур аст, ки аз ин неъматҳои бебаҳо маънавий ҳарчи бештар истифода карда, барои дурусту бехато навиштан ва бо забони давлатӣ муошират кардан кӯшиш намоянд.

Бори дигар хотирнишон менамоем, ки забон, миллат ва давлат ҷузъҳои ҷудоинопазири якдигар ба ҳисоб рафта, устувории давлат, бақои умри миллат ва ҳувияти ягонаи миллӣ ба василаи забон таъмин мегардад.

Ҳастии забон гавари ҳастии миллат, худшиносӣи худогоҳии миллӣ, замонати бақои фарҳангу тамаддуни он мебошад, зеро кулли ганҷинаи илмиву адабӣ ва фарҳангии миллат, пеш аз ҳама, ба василаи забон ҳифз мегардад.

Бо дарназардошти ин, вазифаи муқаддаси давлату ҷомеа, махсусан, аҳли зиё дар баробари даъват ба омӯзиши амиқи забони тоҷикӣ, инчунин, таблиғи ташвиқи он чун забони умумимиллӣ дар тафаккур ва зеҳни ҳар як шаҳрванди кишвар мебошад, ки ин ҳадафи худро мо марҳала ба марҳала амалӣ хоҳем кард.

Бори дигар кулли ҳамватанони азиз ва ҳар фарди ватандӯсту ватанпарварро ба ифтихори Рӯзи забони давлатӣ самимона табрик гуфта, ба хонадони ҳар яки шумо пирӯзиву саодатмандӣ ва дар роҳи ҳифзу рушди забони ширину шевои модариямон комёбиҳо орзу менамоем.

Ҷашни забони давлатӣ, муборак бошад!

ҒОЛИБИЯТИ ДОНИШЧҶҮЁН ДАР МУСОБИҚАИ ҶУМҲУРИЯВӢ

Санаи 10-уми октябри соли ҷорӣ дар Донишгоҳи давлатии Қўлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ мусобиқаи ҷумҳуриявӣ байни донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи варзиши "Гуштини миллӣ" гузаронида шуд, ки дар ин мусобиқа ду донишҷӯи донишгоҳи ғолиб гардиданд: Комилов Шохруҳ дар вазни 75 кило ҷойи 1-ум ва Раҷабалии Ёқуб дар вазни 60 кило ҷойи 3-юм.

ТАҶЛИП АЗ РӯЗИ МАВЛОНО

Рӯзи 28-уми сентябри соли ҷорӣ дар толори фарҳангии донишгоҳи бахшида ба бузургдошти Рӯзи Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ конференсияи илмӣ-амалӣ баргузор гардид. Конференсия аз ду қисмат иборат буд.

Нахуст ректори донишгоҳ доктори илмҳои физика ва математика, профессор, узви Вобастаи АИ Абдулло Ҳабибулло баромад намуда, вобаста ба шухрати ҷаҳонии Мавлоно чанд суҳан гуфт ва ҳозиринро бахшида ба ин рӯз табрик кард. Сипас, Зафар Мирзоён, ховаршинос, мушовири ректор оид ба иртибот бо ҷомеа дар мавзӯи "Мавлоно-омӯзгори пиндори нек, гуфтори нек, кирдори нек", Алиева Бахтинисо, саромӯзгори кафедраи забони тоҷикӣ бо методикаи таълими он дар мавзӯи "Хусусиятҳои забони ашъори Ҷалолиддини Балхӣ", Давлатов Маҳмадсафар, саромӯзгори кафедраи адабиёти тоҷик ва журналистика дар мавзӯи "Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ ва муҳтавои "Маснави маънавий"-и ӯ" ва Шоинов Ҳасан, устоди факултаи таърих, ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалӣ дар мавзӯи "Офтоби ишқи ирфон аст Мавлонои мо" суҳанронӣ намуданд.

Дар қисмати фарҳангӣ гурӯҳи донишҷӯёни факултаи филологияи тоҷик ва журналистика аз ашъори шоир порчаҳои шеърӣ қироат намуда, маънии онро дар шакли саҳнаҷаҳо пешкаши ҳозирин намуданд.

ДОНИШЧҶҮЁН САВГАНД ЁД КАРДАНД!

Рӯзи 8-уми октябри соли ҷорӣ дар толори фарҳангии донишгоҳи маросими савгандёкунии донишҷӯёни соли аввал баргузор шуд. Сараввал ректори донишгоҳ, муҳтарам Абдулло Ҳабибулло донишҷӯёни барои ба номи пуршарафи донишҷӯи насиб гаштанашон табрик гуфта, онҳоро бо роҳбарони сохторҳои донишгоҳ ошно намуд. Сипас, аз тарафи яке аз донишҷӯён савганди донишҷӯӣ қироат карда шуд, ки ҳама донишҷӯён дар якҷоягӣ калимаи "савганд"-ро ба забон оварданд. Баъди қироат кардани савганди донишҷӯӣ ректори донишгоҳ ба як қатор донишҷӯён билетҳои донишҷӯӣ супориданд.

ГУЗАРОНИДАНИ ДАРСИ КУШОД

Санаи 3-юми октябри соли ҷорӣ дар факултаи омӯзгорӣ "Дарси кушод" дар гурӯҳҳои 308-309-и шуъбаи таҳсилоти ибтидоӣ бо иштироки устоди факултаи Бегиев Шариф аз фанни методикаи таълими ибтидоӣ гузаронида шуд. Мавзӯи дарс "Давраҳои таълими савод, давраи таълими "Алифбо" унвон дошт. Дар дарс декани факултаи номзади илми педагогика Даминова А. ва 13 нафар омӯзгорони ҷавони факулта иштирок доштанд. Дарс дар сатҳи баланд гузаронида шуда, фаъолияти хуби донишҷӯён дида мешуд. Инчунин, дар қисмати охири дарс саволу пурсишҳо сурат гирифт.

ОМУЗГОРОН АЗ КУРСИ ТАКМИЛИ ИҲТИСОС ГУЗАШТАНД

Рӯзи 09.10.2018 корманди Вазорати маориф ва илми Русия номзади илмҳои филологӣ Шадурский Владимир, Сергей Алексеевич Ларен, номзади илми физика аз Донишгоҳи давлатии Воронеж ва Русакова Марина, номзади илми филология, мудири кафедраи адабиёти ҷаҳонии Донишгоҳи славянии Русияву Тоҷикистон ба Донишгоҳи давлатии Қўлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ барои хондани лексия ва гузаро-

ронидани семинари илмӣ-методӣ ташриф оварданд. Семинари илмӣ-методӣ оид ба "Нигоҳдорӣ, дастгири ва инкишофи забони русӣ" барои омӯзгорони ихтисосҳои адабиёти рус гузаронида шуд.

Русакова Марина дар мавзӯи "Правда и Память" о Солженицыне» суҳанронӣ намуда, маъшулияти амалӣ дар мавзӯи "Воплащение трагического мирозерцания в романе И.С. Тургенева "Отцы и дети" гузаро-

нид. Сергей Алексеевич Ларин бошад, лексия оид ба "Антропология Л.Н. Толстого: люди и звери" ва мизи мударвар дар мавзӯи "Н.Г. Чернышевский-человек эпохи перелома" ташкил намуд.

Дар семинари мазкур 68 омӯзгор иштирок доштанд ва дар ҷамъбасти семинар 40 нафар омӯзгорони Донишгоҳи давлатии Қўлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ дар доираи лоиҳаи дастгирии забони русӣ соҳиби сертификат гаштанд.

ТАШРИФИ МЕҲМОНОН АЗ ДОНИШГОҲИ П' АКУИЛАИ ИТАЛИЯ

Дар доираи лоиҳаи ERASMUS+, PAWER- "Роҳ ба сӯи табодули байниминтақавӣ ва таъмини дастрасӣ ба аҳамиятнокӣ, сифатнокӣ ва баробархуқуқӣ", ки Донишгоҳи давлатии Қўлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ дар он шарик мебошад, рӯзи 09.10.2018 намоёндагонии ин барнома: Марко Калибрис ва Марсимиям Донеско аз Донишгоҳи Лакуила Италия ба Донишгоҳи давлатии Қўлоб ба номи Абӯабдуллоҳи

Рӯдакӣ ташриф оварданд. Сараввал масъулони лоиҳаи мазкур Орифов Орзу ва Курбанов Кароматулло меҳмонорро пешвоз гирифтанд. Сипас, ректори донишгоҳ доктори илмҳои физика ва математика, профессор, узви Вобастаи АИ Абдулло Ҳабибулло меҳмонорро қабул намуда, дар бораи таърихи донишгоҳ, сохторҳои он ва факултаҳои донишгоҳ маълумот додаанд.

Марко Калибрис зимни суҳанронии худ қайд намуданд, ки

"Чунин шароите, ки дар донишгоҳи шумо ҳаст, дар баъзе аз донигоҳҳои мамлакатҳои аврупоӣ дида намешавад. Мо бовар дорем, ки дар оянда муносибатҳои хоямон бо ин донишгоҳ густариш ёфта, донишҷӯёни Донишгоҳи Лакуила Италия дар ин донишгоҳ ва донишҷӯёни шумо дар донишгоҳи мо имконияти таҳсилро пайдо мекунанд."

Аз тарафи Марсимиям Донеско ба ректори Донишгоҳи давлатии Қўлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ Абдулло Ҳабибулло ҷузъдон, ки нишони Донишгоҳи Лакуила Италия дар он нақшбандӣ гардида буд, тақдим гардид. Инчунин, аз тарафи раёсати донишгоҳ низ ба меҳмонон тӯҳфаҳо, ки ба ҳунари дастии донишҷӯён тайёр шудаанд, тақдим карда шуд.

Мақсади сафари меҳмонон ҳамчун шарикони лоиҳа, шиносӣ бо роҳбарияти донишгоҳ, دیدан намудан аз имконияту мушкилҳои донишгоҳ ва воҳӯрӣ бо аъзоёни лоиҳаи ERASMUS+, PAWER буд.

МОДАР ЧӢ ВОЖАЕСТ?

Модар чӣ вожест, саросар муҳаббат аст, Дурре зи меҳру отифаву лутфу шафқат аст. Модар на вожа аст, фарҳаннома аст, Бал як китобхонаи илму чакома аст.

Суоли модар чӣ вожаест, зеҳнаро ба олами андешаҳо бурд ва ба худ гуфтам, чӣ посух гӯям ва чӣ тавр васфаш кунам, бо ин ки сифоти ӯро комилан гуфтан аз доираи имкон берун аст. Китоби лугатро ҳам ҷўстам, аммо наметавон маъниро пайдо кард, ки мақому манзалати волои ӯро ба он ҳад, ки шоиста аст, шарҳ диҳад. Аз бомдоди таърихи башар то ба имрӯз модарро сутудаанду меситоянд, лек васфу сифоташ тамомӣ надорад. Муҳаббат, меҳру шафқат, латофату назокат, малоҳату фазилат, вафору самимият ва билохира шарофату наҷобаташ зиндагиро масаррат мебахшад ва асли ӯ ба ин ҳама бастагӣ дорад. Сифоти мазкур, ки ҳар як дар мавқеъ ва ҷои худ барчида шудаанд, бори дигар бузургии модар-нозанини нозпарварро таҷасум месозанд.

Ҳар гаҳ, ки лаб ба суҳан вокуни, шавам, Ҳайратзада зи лутфу зи эъҷозу аз баён. Дар тангнои назм нагунҷад бузургият, Васфат ба наср н-ояду дар иттисои он.

Модар беҳтарин неъматҳои Худовандист, ки барояш зебӣ, ифғат, дилрубӣ, шуҷоат, хунармандӣ, баракат ва наслофариву фариштаҳуиро эҳдо кардааст. Асолату ифғаташ дар номусу шараф, покизагиву сарфакорӣ, ҳалимиву вафодорӣ ва фарҳангдўстиву рўзгордорӣ пайдост. Бузургиву азамати модар камназиру дунёш дунёи нотақдор ва ҳаққаш хеле бузург аст. Модар маншаи зиндагист, ки аз домони покаш паёмбарону сиддиқон, солеҳону донишмандон ва родмардонӣ номваре то кунун по ба арсаи ҳастӣ ниҳодаанд ва парварда шудаанд.

Омўзгори халқи ҷаҳон ўст аз нахуст, Дар боғи ӯ зи нобиға садҳо ҳазор руст. Гарчӣ фаришта нест зи покӣ сирштиа аст, Дар хулқу хў, нафс зи чинси фаришта аст.

Танҳо модар аст, ки дар ҳар марҳалаи зиндагӣ метавонад чанд нафар бошад: духтар, хоҳар, келин, хушдоман, амма, хола, модаркалон. Ин нақши хоси модар аст, ки сарриштаи ҷомеаҳост ва дар ҷаҳони гузаштаву имрӯз арзишманд аст ва дар тамоми фарҳангҳои мутамаддину ғайри мутамаддини дунё эҳтиром хос дорад. Ҳамчунин, дар мавриди эҳтирому бузургдошти модар гуфтаҳои Паёмбар (дуруду паёми Худо бар ӯ бод), олимону бузургони олами ислом андешаи донишмандону мутафаккирон ҳам хеле зиёд аст.

"Кореро суроғ надорам, ки мисли неки дар ҳақи модар, боиси наздики ба Худованд бошад..."
"Агар тамоми неъматҳои дунё аз миён равад, ба шарте ки зан-модар дар саҳнаи ҳаёт мавҷуд бошад, зиндагӣ ҳамоно қобили таҳаммул аст".
"Зан-Модар барои башариат аз олитарин неъматҳои Худоист, ӯ шабу рӯз ниғаҳони ҳаёту созандаи шахсият аст".
Модар диёнат аст, модар ибодат аст, Модар башорат аст, тариқи саодат аст. Модар зиёрат аст, модар чӣ неъмат аст, Ҳар як сукуту ҳар суҳани ӯ ганимат аст

Нисо, Анъом, Исро, Марям, Луқмон, Аҳқоф, Софот, ва... эҳтирому эҳсонии волидайн, неки қардан дар ҳақи онон, ба дурушти хитоб накардан, наёзурдан, дар баробарашон аз рӯи меҳрубонӣ ва хоксорӣ сар ҳам қардан ва ранҷу машаққатҳои модар, баён мегардад. Худованд мефармояд:

"Одамиро ба неки қардан бо падару модари худ супориш кардем. Модараш ӯро бо душворӣ бардошт (ҳангоми ҳомилагӣ) ва ба душворӣ ба замин ниҳод (яъне, таваллуд кард)...". (Сураи Аҳқоф, ояти 15)
Ва ҷои дигар мефармояд: "Парвардигорат ҳукм кард, ки ҷуз ӯро напарастед ва ба падару модар неки қунед. Ҳар гоҳ то ту зинда ҳастӣ, ҳар ду ё яке аз он ду солхўрда шаванд, ононро маёзор ва ба дурушти хитоб макун ва бо онон ба иқром суҳан бигўй". (Сураи Исро, ояти 23)

Дар идомаи ин оят Худованд мефармояд: "...Одамиро дар бораи падару модараш супориш кардем. Модараш ба ӯ ҳомила шуд ва ҳар рӯз нотақдор мешуд ва пас аз ду сол аз шираш бозгирӣфт. Ва супориш кардем, ки Марову падару модаратро шуқр гўй, ки саранҷоми ту назди Ман аст". (Сураи Луқмон, ояти 14)

Бад-ин мазмун оёт ва ишорат дар Қуръон хеле зиёданд ва аз оёти мазкур бармеояд, ки то ин ҳад Худованд эҳтироми модарро бузург доништа, арҷгузориро нисбат ба ӯ амали муҳим медонад. Ин гаҳари дид ва дурри гаронмоя, ки боиси ба ҳаёт омадани мо мегардад, модар аст, ки аз неъматҳои зоҳириву ботинӣ, моддию маънавий моро бархўрдор ва комгор месозад. Дар роҳи тарбияи мо басо машаққату заҳамоти зиёдро бар дўш мегирад. Ба хотири мо лаззату неъматҳои дунёро тарк мекунад.

Дар усутухону хуну рағи ӯ муҳаббат аст, Ҳар тору пуди ӯи мазире зи раҳмат аст. Аз руди модар аст бағолат чу қатрае, Аз руҳи модар аст фасоҳат чу заррае.

Меҳраш сароҳат аст, хашмаш ишорат аст, Қавлаш насихат аст, ӯ дарси ибрат аст.

Ҳамчунин, дар мавриди эҳтирому бузургдошти модар гуфтаҳои Паёмбар (дуруду паёми Худо бар ӯ бод), олимону бузургони олами ислом андешаи донишмандону мутафаккирон ҳам хеле зиёд аст.

"Кореро суроғ надорам, ки мисли неки дар ҳақи модар, боиси наздики ба Худованд бошад..."
"Агар тамоми неъматҳои дунё аз миён равад, ба шарте ки зан-модар дар саҳнаи ҳаёт мавҷуд бошад, зиндагӣ ҳамоно қобили таҳаммул аст".
"Зан-Модар барои башариат аз олитарин неъматҳои Худоист, ӯ шабу рӯз ниғаҳони ҳаёту созандаи шахсият аст".

Модар диёнат аст, модар ибодат аст, Модар башорат аст, тариқи саодат аст. Модар зиёрат аст, модар чӣ неъмат аст, Ҳар як сукуту ҳар суҳани ӯ ганимат аст

Дар оёти қуръонӣ, аҳодиси набавӣ ва гуфтаҳои донишмандон ҳамеша аз ҷониби фарзандон дар иҳотаи раҳму шафқат, меҳру муҳаб-

бат, иззату иқром қарор доштани модар таъкид мегардад. Дар аҳодиси набавӣ модарро нисбат ба падар бештар таъкид қардани Паёмбар (дуруду паёми Худо бар ӯ бод) беҳикмат нест, зеро зан нисбат ба мард заифу муштипар аст. Аммо зан баробари модар шудан қуввати иродааш меафзояд ва эҳтиромаш то ҷое боло меравад, ки:
Ниҳад пой бар арсаи модарӣ, Бувад зери пояш биҳишти барӣ.

Ба дунё овардани тифл аз давраи ҳама то таваллуд, шир додан, ҳама бар дўши ӯст, аз ин рӯ, фарзанд мебояд шафқатро нисбат ба ӯ бештар кунад, зеро ҳар қадар ҳурмату эҳтироми модарро ба ҷой орем, ҳанўз ҳам кам аст ва ӯ шоистаи беҳтарин суҳан, писандидатарин муомила ва ин тарона аст: "Модарҷон, ту ҳамеша бо маниву ман беҳабар зи худам, ту дар фикри дунёи ман, дар фикри фардову фардоҳои манӣ, аммо ман гофил аз дунёву фардоҳои худ ҳастам. Ниҳоди ту ошнотарин садоест, ки гўшамро менавозад. Ман дилтангиҳоямро дар оғўши гарми ту фаромўш мекунам ва меҳри суҳан гуфтавро аз лаҳни ширинат, аз аллаҳои зебоят омўхтаам. Ту аввалин ва беҳтарин неъматҳои Худовандӣ, ки ман дидам ва дорам".

Модарам, меҳроғам, хушҳолам аз ин ки болои сарам ҳастӣ ва ҳар рўзамро бо дуои ту оғоз мекунам. Худоро шуқр, ки баъд аз ду ҷарроғӣ туро боз ҳам сиҳату саломат мебинам ва ҳар субҳ аз ҳолат мепурсам:

Субҳат ба хайр боду пур аз файз мому қон! Эй субҳи зиндагии ману хайру файзи он! Эй он ки муҳри меҳр ниҳодӣ ба қалби ман. Эй меҳроғ, чашмаи некии хонадон! Қалбе, ки дард мекашад умре, чӣ моя аст? Ҳолат чӣ гуна асту фишорат ба иттизон? Он пои дардманди муборак чӣ гуна аст? К-андар кафаш нуҳуфта биҳиштест ҷовидон."

Модар, эй омўзгори рўзгор, эй бузургвор, бузургиатро ҳар қадр васф кунам ва тамоми умр исматро ба забон биёрам сер нахоҳам шуд ва ба поён нахоҳам бурд, агар борҳо модар гўям боз ҳам сер нахоҳам шуд, зеро бузургии ту аз чашмаи пояндаи зиндагӣ оғозпазир асту поёнпазир нахоҳад буд ва каломе шаҳдогинатро аз сафҳаи қалби ман марғ ҳам набитвонад сутурд, пас меҳроғам дар ҳар фурсат бо лаҳни ширини "оча" садоят кунам... Оча гўям, очачон гўям, очаи ҷони чон гўям, ки армонам бишканад...

Очачон, эй нури қон, эй нури зиндагӣ, эй гули хушбў аз биҳишти Худой, ки гулхонаи дилам аз буӣ ту атрогин аст, пас ҳамеша дуоям кун, ки дуоят сармояи фардои ман аст ва зиндагии ман бар се асл устувор: вучуди ту, лабханди ту ва дуои ту.

Модар, ҷаҳон барот нисорам кам аст, кам Сад чон ба зерӣ пот супорам кам аст, кам То ҳашр агар санои ту гўям кифоя нест Бо реги даҳр сахот шуморам кам аст, кам Модар, биҳишт зерӣ қадамҳои поки туст В-он хокро ба дида гузорам, кам аст, кам... Хушнудии Худой қарини ризои туст, Умрам бад-ин фариза гуморам, кам аст, кам.

Нигинаи НАҶОТ, номзади илмҳои таърих, дотсенти кафедраи таърихи дунӣ қадим, асрҳои миёна ва бостоншиносии факултаи таърихи ДМТ

• Шеъри рӯз

Камол НАСРУЛЛО

САХТҶОНӢ

Сўхтам, лек оташам роҳи маро рўшан накард, Душманӣ бо худ ҷунон қардам, ягон душман накард. Он мани ман бо мани ман онҷунон шуд ман гирифт, Ман аз он раҳматпарастонам, ки раҳми ман накард, Дар гиребу дар фиребу дар заҳеби зиндагӣ Уфтодам, хестам, маънӣ маро маъман накард. Гўра-гўра рехт аз ман меваҳои хоми ман, Богбони ман наомад, оҳакам бар тан накард. Ин манам, маслуб худро қарда дар ҷўби бадан, Ҷони ман бегона буд, ҷисми маро меҳан накард. Заҳмати бисёр рафту тухма чун бегона буд, Хўлбае, ки сабз қардам, бӯи овешан накард. Дар самуму замҳарири рўзгори гарму сард Сахтҷоние, ки ман қардам, ягон оҳан накард. Риштаи умрам басо чарҳид дар чархушти вақт, Лек чархам по ба пои чарх чархидан накард.

СЕ ҲИКМАТ

ФАРИШТААМО ГУМ КАРДААМ...

Марде аз роҳ мегузашт ва ногаҳ таваҷҷўҳаш ба тифлаке ҷалб шуд, ки рӯи як санг гирия мекард. Мард наздик шуд ва гуфт:

- Писарҷонам, чӣ чизе туро водор ба гиристан қардааст?

Писар, ки ёду хаёлаш ба коре банд буд, ҷавобе надод. Мард бошад давом дод:

- Бозичаатро гум қардай? Тифлак бо ишораи сар ҷавоби инкор намуд. Мард боз гуфт:

- Ягон моли қиммататро гум қардай?

Тифлак бо чашмони маъсумаш назаре ба мард қарду гуфт:

Мард гуфт:

- Бигў, бубинам, чист вай моли қимматат, ки гумаш қардай, то ӯро баҳрат дубора барқарор кунам?

Писарак гуфт:

- Яқинан мутмаинӣ, ки барқарор кунандаи моле бошӣ, ки ман гум қардаам?

Мард гуфт:

- Оре, чун хеле сарвати зиёд дорам!

Писарак бо ашки шашқатор ба мард нигаристу гуфт:

- Эй амак, **МОДАРАМО** гум қардаам, қимматтарин шахсамро гум қардам. ӯро ба ман барқарор!

Мард ба муҷарради шунидани ин суҳан дигар ашқашро дошта натавонист ва беихтиёр гирия қарду ҳангоме ки ашқ дар гирди чашмонаш ҳалқа зада буд ва гирия гулгуириаш мекард, гуфт:

- Писарҷонам, ман тўли 40 сол аст, ки дар ҷустуҷўи ҳамина қимматтарин неъматам, вале сад ҳазор афсўс, ки ҳеҷ натавонистам бар ивази кулли сарватам дубора пайдош намоям.

Мантиқ: Пеш аз он, ки молеро аз даст медиҳем, кушиш намоём, ки ба қадри он сидқан бирасем!

АДОЛАТ

Ривояте ҳаст, ки рўзе ҳазрати Мўсо (а) аз лаби обе мегузашт ва чашмаш ба шахсе афтод, ки об менўшид ва ҳангоми рафтани ҳамаи худро дар ҳаном мавзеъ фаромўш қард. Марди дигаре омад ва хост об нўшад, ҳамаи пулро дид ва гирифт рафт. Боз марди дигаре омад, об нўшид, дар ҳамина асно соҳиби ҳамаи баргашт ва гиребони ин мардро гирифт, ки ҳамаи маро ту гирифтаӣ ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо (а) аз ин беадолатӣ баромада, ба он Зоти пок арз намуд, ки ин чӣ беадолатист, ки ҳамаи дигар кас гирифт рафт ва мард қарчанд савғанд меҳурд бовар намекард. Соҳиби ҳамаи шамшер кашаида, сари ин мардро аз тан ҷудо қарду ба роҳи худ рафт ва дуд аз димоғи ҳазрати Мўсо

КУЛБОРИ ПУРБАРАКАТИ ОЛИМ

Бобоҳон ҚҶРАЕВ,
сармуҳозир кафедраи таҳсилоти
ибтидоӣ

Ҳастанд касоне, ки ба асли маъноӣ аслии зиндагӣ сарфаҳм рафта, манфиати шахсии худро пушти сар гузошта, барои шукуфои ва рушди нумуи ҷомеа ҷидду ҷаҳд намуда, саҳми арзандаи худро дар ҷомеа ва, алалхусус, дар тарбия намудани ба роҳи дуруст раҳнамун намудани насли наврасу ҷавонон мегузоранд ва ҳамеша баҳри равнаку пешрафти миллати ватани хеш мекӯшанд. Нафаре, ки ин ҷо дар борааш сухан меравад аз қабиле инсонҳои мебошад, ки тамоми умри бобарака-ти худро самимона ва сидқан баҳри хидмат ба манфиати ҷомеа, рушди илму фарҳанг, ғайи гардонидани маънавиёти мардум, бавижа, ҷавонон-дониишҷӯён, ки ояндаи ҷомеаи мо ба онҳо саҳт марбут аст, сарф намудааст. Ин марди шариф яке аз зиёиёни шинохтаи ҷумҳурӣ, инсонии комил омӯзгор, олим, шоир, нависанда, драматург, узви Иттифоқи журналистони Ҷумҳурии Тоҷикистон, Аълочии маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон, и.в. профессори кафедраи таҳсилоти ибтидоии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб устод Муродали Набиев мебошад, ки таъриху тақдири забони миллати тоҷик пайваста дар маҳали таҳқиқи таълими ӯ қарор дорад. Ҷамҷунин, Худованд барояш зиндагии басо рангин ва пурборро насиб гардондааст.

Роҳи тайнамудаи устод то ба имрӯз содаву одист: таҳсилоти ибтидоӣ дар дабиристонии деҳаи Доғистони ноҳияи Шӯрообод (ҳозира Шамсиддини Шохин) ва аз синфи панҷум сар карда, таҳсилро дар мактаб-интернати № 13-и "Коммунизм"-и деҳаи Саричашмаи ноҳияи Москва (феллан ноҳияи Мир Сайид Али Ҷамадонӣ) давом додан, хатми мактаби миёна, довталаби Донишқадаи давлатии педагогии Кӯлоб ва соҳиб шудан ба номи баланди донишҷӯӣ. Баъди хатми мактаб-интернати мазкур соли 1965 ҳуҷҷатҳояшро ба факултаи забон ва адабиёти тоҷики Донишқадаи давлатии педагогии Кӯлоб (ҳозира Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ) месупорад ва, хушбахтона, донишҷӯ мешавад. Таълиму тарбияи устодони олимони саҳтгир серталаб дар ташаккули тафаккур ва сайқали маҳорати омӯзгорию сухансанҷии Муродалии ҷавон сабаб шуданд ва қобилияти истеъдоди мавсуф тавассути ҷустуҷӯҳои бардавом, бедорхобӣ ва омӯзиши пайваста ташаккул ёфтанд. Ин донишқадаи бонуфузро соли 1969 бо дипломи аъло хатм намуда, ба ҳайси муаллими кафедраи забони тоҷикӣ ба фаъолият шурӯъ намудааст. Зери роҳбарии забоншиносии маъруф, доктори фанҳои филологӣ, профессор, Узви пайвастаи АИ

Зиёиён хазинаи тиллоӣ эътироф шудаанд. Воқеан ҳам, зиёиён, ки аз моли дунё ба дафтари қалам ва китобу ҳикмат қонеъ шудаанд, бо офаридаҳои хеш роҳи фардои ҷомеаро рӯшан мекунанд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон Шарофиддин Рустамов дар мавзӯи "Ҷумлаҳои мураккаби тобеи сертаркиб дар забони адабии ҳозираи тоҷик" пажӯҳиш карда, соли 1979 манзури аҳли илм сохт ва сарбаландона рисолаи номзадӣ ҷимоя менамояд. Забоншинос М. Набиев аз он то ҳол дар вазифаи дотсент, и.в. профессори кафедраи таҳсилоти ибтидоии факултаи омӯзгорӣ фаъолият намуда истодааст.

Зидагии ин олими пуркор серпахлӯ ва ибратомӯз аст, ки дар қолаби як навиштаи кӯчак наметавон ғунҷонид. Мавсуф бештари умри худро ба корҳои илмӣ бахшида, дар рушди нумуи навҳои забони тоҷикӣ ҳиссаи назаррас дорад.

Мушоҳида, мулоҳиза ва кулбори илмии устод аз нигоҳи ҳадафи нигориш, шакл ва мундариҷа аз хусусиятҳои умда ва хоса бархурдоранд.

Дар ағлаби онҳо манфиати илму дониш, таърихи пайдоиши забони тоҷикӣ ва роҳҳои тайкардаи он, муваффақияту пешрафтҳои илму фарҳанг ва амсоли инҳо бештар тавачҷуш шудааст. Ҳарчанд доираи эҷодиёти устод гуногунҷабҳа бошад ҳам, вале диққати асосӣ ба равнақи илми забоншиносии ва роҳҳои таълими он нигаронида шудааст. Ба ин манзур дар асарҳои илми ӯ доир ба навҳои забони тоҷикӣ иттилои бисёр ва лаҳзаҳои зиёди илмиро метавон пайдо кард.

Устод М. Набиев бо як қатор пажӯҳишҳои худ муаммоҳои сарбастаи навҳои забони тоҷикиро мӯшиқона таҳлили таҳқиқ намуда, минбаъд барои муҳаққиқони ҷавон ва донишҷӯён роҳу самти пажӯҳишро як андоза содатар намуд. Бо ифтихору сарбаландӣ метавон гуфт, ки бо ҳузури и.в. профессор М. Набиев дар доираи илми кафедраи таҳсилоти ибтидоии факултаи омӯзгории донишгоҳ таҳқиқи навҳои забони адабии ҳозираи тоҷик маҷрои нав гирифт. Устоди дилсӯзи забоншинос доир ба тақдири забон ва миллати худ бепарво буда наметавонад ва пайваста мекӯшад, ки масъалаҳои норавшани навҳои забони адабии ҳозираи тоҷик ҳаллу фасл гарданд. Мавсуф сари ҳар калом ва ҳатто ҳар унсури "ночиз"-и забони модарӣ месӯзаду андеша менамояд ва намехоҳад, ки, махсусан, соҳибони забон ба мероси ниёғони худ аз паси панҷа ниғаҳ кунанду сарвати онро халалдор намоёнд.

Устод Муродали Набиев солҳои зиёдед аз фанҳои "Забони адабии муосири тоҷикӣ" (қисмати наҳв), "Муқаддимаи забоншиносии" ва "Забони тоҷикӣ" барои донишҷӯёни факултаи омӯзгорӣ дарс меғӯяд. Дарс меғӯяд ва бо муҳаббати гарму дилсӯзона ба ҳар донишҷӯ нозу-

киҳои илми наҳво меомӯзонад. Муносибату ғамхориву садоқати устод бо шогирдон ибратбахш ва самимона мебошад, ин аст, ки онҳо ба устод эҳтирому эътиқоди зиёд доранд. Мо низ аз зумраи он шогирдоне ҳастем, ки маҳз аз баракати дарсҳои устоди саҳтгир соҳибтаҷрибаи и.в. профессори М. Набиев дилпурона сари масъалаҳои наҳви

забони тоҷикӣ баҳс меорему иб-рози ақида менамоем ва аз он ифтихор дорем, ки чунин устод маслиҳатгару раҳбалади мост...

На ҳама фанҳои, ки устод таълим медиҳанд, бо китобу дастур ва барномаҳои таълимӣ таъминанд. Равшантар ғӯем, барои ҳар як фанӣ таълимӣ устод барнома ва китобу дастурҳои таълимӣ рӯи чоп овардааст. Дар фаъолияти 49 соли омӯзгории хеш устод М. Набиев зиёда аз 80 мақолаи илмӣ-методӣ ва оммавӣ, 11 асари илмӣ ва бадеӣ таълифи намудааст, ки, бешубҳа, дар шинохти бахшҳои гуногуни забони адабии муосири тоҷикӣ, бахусус, риштаи наҳви он роҳнамои беназираанд. Асарҳои илми таълифнамудаи устод "Забони адабии ҳозираи тоҷик", "Маҷмӯаи машқҳо оид ба навҳои забони адабии ҳозираи тоҷик", "Маданияти нутқ", "Ҷумлаҳои мураккаби сертаркиб", "Зарф ҳиссаи мустақили нутқ", "Ҷумлаҳои мураккаби омехта", "Муҳотабҳои забони тоҷикӣ", "Ҷумлаи содаи яктаркиба" ва амсол ба инҳо сарчашмаҳои худ барои рушди пешрафти илми забони адабии тоҷик боис шуда метавонанд.

Гузашта аз ин, дар зиндагии ин олими пуркор шуғли дигаре ҳам буда, ки бо вучуди серкорю маҳдудияти вақт аз он даст накашидааст. Ин шуғл эҷодкорӣ аст, ки ҳанӯз аз овони ҷавонӣ аш зухур ёфта, тавассути омӯзиши пайваста, иншои пероста, дар ибтидо дар шакли асарҳои публицистии бадеӣ шакл гирифт, нумӯъ кард ва баъдтар ӯро ба унвони драматург ба мардуми тоҷик муаррифӣ намуд. Ҳисоли ин шуғл, аниқтараш як паҳлуи фаъолияти ӯро асарҳои драмавии "Шикасти қомати зулмот" (2004), "Тори анкабут" (2004), "Ҳиёнат" (2006), "Ранҷи пурганҷ" (2008), "Тороч" (2010), "Чанголи нафс" (2012), "Ишқи ноком" (2013), "Савдои ишқ"

(2014), "Дигар намеёби маро" (2015), "Ин чи рӯзи сиёҳ буд" (2015), "Ин чи даҳшат" (2017) ва амсол ба инҳо ташкил медиҳанд, ки ҳамаи ин овардаҳо дар театри мусиқӣ-драмавии ба номи С. Вализода ва театрҳои шаҳру ноҳияҳои Данғара, Муьминобод, Бохтар, Шамсиддин Шохин, Ҷамадонӣ Фархор ва монанди инҳо ба намоиш гузошта шуда, аз тарафи тамошобинон баҳои сазовор низ гирифтаанд. Ҷамҷунин, аксари ин асарҳо тавассути шабакаҳои телевизиони "Кӯлоб", "Хатлон", "Сафина" ва "Тоҷикистон" борҳо такроран намоиш дода шуданд, ки ин аз маҳорати баланди драматургии устод дарак медиҳад.

Устод М. Набиев кӯшиш мекунад, ки тавассути асарҳои драмавии хеш ҳамватанони худро аз таърих, расму оин, урфу одат, анъана, илму фарҳанг, гузаштаи ниёғонамон огоҳ намуда, дар дили онҳо меҳри одаму одамгарӣ, муҳаббату садоқат ба ватани соҳибистиқлоламон-Тоҷикистони азиз, ҳисси хештаншиносии худогоҳии миллиро бедор намояд. Тавассути асарҳои драмавии хеш ба кулли тамошобинон рӯҳи инсонпарварӣ, ватандӯстӣ, илмдӯстӣ ва дигар хислатҳои наҷиби инсониро тарғиб намуда, ба ин васила арҷгузори ба арзишҳои миллиро талқин мекунад...

М. Набиев ҳамчун шоир ва нависанда низ маъруфият дорад. Шеърҳои эҷодкардаи ӯ "Ватан" (1980), "Тоҷикистон" (1982), "Ҳайф аст" (1985), "Модар" (1989), "Омадем" (1990), "Тоҷикистон гул мекунад" (2009) ва амсоли инҳо тавассути рӯзномаву маҷаллаҳои шаҳрию ҷумҳуриявӣ дастраси хонандагон сершумор гардидаанд.

Бахусус, дар эҷоди жанри очерку ҳикоя истеъдоди назаррасро дорост, устод. Очерку ҳикояи ва монологҳои ӯ: "Як баҳор се" (1985), "Панҷ дақиқа" (1987), "Ҳаштуми март буд" (1991), "Орзуҳои барбодрафта" (2002), "Дарди ишқ" (2005), "Аз ишқи рӯякӣ, ҳазар" (2010), "Ҷавониро азиз донед" (2014) ва ҳамранг ба инҳо бо мазмун ва мундариҷаи хонданбоби худ байни хонандагон мавқеи сазовор пайдо намудаанд.

Мутафаккире хеле нуктасанҷона фармудааст: "Касеро, ки дар ҳақиқат, ба таърифу тавсиф меарзад, таърифу тавсиф қардан хеле душвор аст, зеро хислатҳои нақви ӯ зиёданд ва наметавон аз ҳар кадоми онҳо ҳарф зад." Ҳамин гуна шахсияти нотақдор аст, устод Муродали Набиев.

Умуман, китоби рӯзгори и.в. профессор М. Набиев гуногунҷабҳа буда, Худованд барояш зиндагии басо рангин ва пурборро насиб гардондааст ва корномаи зиндагии ин олими серкор барои аҳли илм, бахусус, омӯзгорони ҷавон намунаи олии ибрату пайравист.

Ба устоди азиз, ки синни муборакашон ба 74 расидааст, саломати бардавом, саодати рӯзгор, тозақориҳои илмию қалами буррову сеҳрангези эҷодӣ таманно намуда, аз забони шоир гуфтанием:

Ё раб, ки ба фазли эзидӣ
то дами сур,
Дар базми тараб бошию
дар разми зафар.

НЕДЕЛЯ РУССКОГО ЯЗЫКА
В НАШЕЙ ШКОЛЕ

Проведение Недели русского языка давно стало традицией в нашей школе. Это мероприятие всегда проводится с тщательной подготовкой, Подготовительная работа к проведению.

Недели русского языка начинается задолго до начала мероприятия. Учителя русского языка вместе с руководством школы обсуждают и утверждают на педагогическом совете сроки проведения Недели, ее программу. Например, в этом году с 08.10.2018 до 13.10.2018 года в нашей школе была проведена Неделя русского языка и в программу были включены следующие мероприятия:

- Понедельник -08. октября:
1. Торжественная линейка посвященная открытию Недели русского языка. С 5 до 11 класса.
 2. "Мой друг и наставник - Учитель" Утренник. 10 класс.
- Вторник - 09 октября:
1. Выступление учеников по радио.
 2. Загадки и пословицы.
 3. Викторина "Лучший чтец" 5 класс.
 4. Примерный урок в 10 классе А. Учитель Бобохонов С. Среда -10 октября:
 1. Выступление по радио.
 2. Конкурс на лучший диктант. 5-8 класс.
- Четверг -11 октября: 1) Выступление по радио.
- 2) Блиц- опрос. 6 класс.
 - 3) Примерный урок в 6 классе. Учительница Эрматова С.
- Пятница -12 -Октября: 1) Выступление по радио.
- 2) Конференция на тему М.Ю. Лермонтов. Ученики 9 класса
- Суббота-13-Октября: 1) Выступление по радио.
- 2) Торжественное закрытие "Недели русского языка". Подведение итогов. Выручение награды.

Для оценки выступлений учащихся и их работ из состава учителей учащихся избирается жюри. После составления программы комиссия вместе с учениками утверждает эмблему.

"Недели русского языка". На эмблемах изображаются портреты А.С.Пушкина и А.М.Горького.

В соответствии с программой учителя вместе с учениками приступают к подготовке Недели, подбирают материалы готовятся к примерным урокам, чертят схемы, готовят таблицы, пишут лозунги, оформляют школу и т.д. Для подготовки школьных радиопередач из числа учителей и учащихся избирается радиокomitee. Когда наступает день открытия "Недели русского языка" на стенах школы, в её вестибюле вывешиваются все материалы, подготовленные учащимися и учителями, а на самом видном месте помещается эмблема программы Недели.

Надо постараться в школе создать такую обстановку, чтобы всё напоминало о празднике. Программа может быть разнообразной, но главное заключается в том что каждый день общение в школе ведётся преимущественно на русском языке. Над входной дверью помещается плакат с надписью: "Администрация школы и учителя русского языка просят

всех учеников и учителей эту неделю говорить на русском языке"

В день открытия "Недели русского языка" выступает директор школы и объявляет Неделю открытой. Потом звучит гимн Республики Таджикистан. За тем ведущие начинают свои выступления.

Так день за днём проходит "Неделя русского языка" и в конце жюри подводит итоги и вручаются награды победителям.

Проведение "Недели русского языка" расширяет лингвистический кругозор учащихся а так же возможности речевого общения, повышает культуру речи школьников. Долго ещё ученики будут помнить этот праздник.

Гулшан САЛИМОВА,
учительница русского
языка среднего общеобразо-
вательного учреждения №40
г. Куляба

ЗАБОНИ ТОЧИКӢ ВА ҚОЙГОҲУ МАҚОМИ ДАВЛАТИИ ОН

Ба истиқболи таҷлили Иди забони давлатӣ!

Ҷумъахон АЛИМИЙ, доктори илми филология, профессор, мудири кафедраи забони тоҷикӣ ва методикаи таълими он

Забон воситаи тафаккур ва муоширати инсонӣ буда, он фақат дар ҷомеаи инсонӣ вучуд дошта метавонад. Берун аз доираи ҷомеа забон буда наметавонад ва ҷомеа ҳам бидуни забон ҷомеа буда наметавонад. Ба алоқаи бевоситаи пайдоиши забон бо пайдоиши ҷомеаи инсонӣ ба тариқи равшан ҳанӯз Ф. Энгелс ишора карда гуфта буд, "...рушди меҳнат вобаста ба зарурат барои боз ҳам зичтар ба ҳам пайванд гаштани аъзоёни ҷомеа мусоидат кард, зеро ба шарофати он лаҳзаҳои ёрии байниҳамдигарӣ, фаъолиятҳои муштарак бештар гаштанд ва бошуурона дарк кардани маънавияти ин фаъолиятҳои муштарак барои ҳар як узви ҷомеа маълум гашта монд. Мухтасаран бояд гуфт, ки инсонҳои ташаккулёфта ба хулосае омаданд, ки дар онҳо талаботи ба ҳамдигар гуфтугӯ кардан пайдо шудааст (Энгелс Ф. Диалектикаи табиат//МарксК., Энгелс Ф. Осори мунтахаб. - нашри 2-юм. - ҷ. 20. - саҳ. 489).

Ҳарчанд забон қонунмандии дохилии хосаи рушди худро дорад, онҳо таҳти таъсири равандро қарор доранд, ки дар ҷомеа мавҷуданд. Ва ин падида табиист, зеро забон - падида ва зухуроти ҷамъиятӣ аст ва дар ҷомеа мавҷуд буда, наметавонад таъсири омилҳои иҷтимоиро эҳсос накунад. Биноан, рушд ва амалкарди забон ба рушд ва ҳаёти ҷомеа сахт пайваста вобаста мебошад, ки он метавонад дар шакли гуногун зухур кунад. Тафриқаи иҷтимоии забон метавонад дигар навъҳои тафриқаи ҷомеаро инъикос кунад. Тафовутҳои муайян дар забонҳои метавонанд ҳатто дар чинсиати гӯяндагон зоҳир шаванд. Масалан, дар забони ҳиндуҳои қавми янаи Калифорнияи Шимолӣ ИМА айнан як ашё ва падидаҳо вобаста ба он, ки дар ин бора зан ё мард гап мезананд - бо номҳои гуногун гирифта мешаванд.

Забон воситаи муҳимтарини муоширати инсонӣ маҳсуб аст. Дар қиссаю ривояти қадимаи манораи Бобулистон гуфта мешавад: Офаридгор, ки аз сохтани манора, ки инсонҳо меҳостанд то осмонро рафта расад, норизоятӣ дошт ва забонҳоро ба ҳам маҳлуту омехта мекунад" - инсоният як замон ҳамдигарро дигар намефаҳмиданд, кору фаъолияти муштаракӣ онҳо дигар ғайриимкон мегардад ва манора ҳамин тариқ нимсохта боқӣ мемонад.

Дар аҳди қадим нутқи ҳаттӣ пеш аз ҳама барои тичорат, пешбурди умури давлатӣ зарур буд. Босаводон фақат котибону нависандагон ва мубаддон буданд. Ҳоло, замоне ки босаводии умумӣ ҳукмфармо аст, нутқи ҳаттӣ барои тамоми аъзоёни ҷомеа зарурати воқеӣ гашта мондааст. Дар ҷомеаи муосир

нутқи ҳаттӣ, ки барои сабти нутқи шифоҳӣ эҷод шудааст, то дараҷае аз нутқи шифоҳӣ бартарият пайдо кардааст: арзишмандии рӯзнамаҳо, китобҳо, санаду ҳуҷҷатҳо дар ҳамин нукта нуҳуфтааст. Аммо бо ихтирои радио ва телевизион арзишмандии нутқи шифоҳӣ боз болотар меравад: Ҳатто барои ҳифзу нигоҳдошти иттилооту маълумотҳо замони муосир метавон дигар аз варақҳои истифода накард, балки дар дар хотираи компютер ва ё васоити василаҳои дигари техникаю технологияи онҳоро ҳифзу нигоҳ дошт.

Мо забони модариро аз волидайн, омӯзгорон ва аз инсонҳои атроф меомӯзем. Тафовут дар байни нутқи волидайн, бобоёну наберагон он қадар зиёд нестанд, аммо баъди якҷанд садсолаҳо то он дараҷа забонҳо ҷиддан тағйир меёбанд, ки масалан, мо бояд матнҳои забонҳои форси қадиму миёна, паҳлавӣ, авастоиро ба забони тоҷикӣ агар тарҷума накунем, умуман намефаҳмем.

Аслан забони расмӣ ва ё давлатӣ - забонери меноманд, ки мақоми махсуси афзалиятнок нисбат ба забонҳои дигар дар давлати мушаххас дошта бошад. Нисбат ба мафҳуми "забони давлатӣ" аксаран иборати "забони расмӣ"-ро низ истифода мекунанд. Ба иборати дигар забони давлатӣ ва расмӣ забонест, ки барои он дар ҳудуди давлати мушаххас тавассути қонунгузорӣ мақоми болои волотариани ҳуқуқӣ ва ё юридикӣ нисбат ба забонҳои дигар муқаррар карда шудааст, аммо забонҳои дигар низ метавонанд дар ин давлат мавриди истифода қарор дода шаванд.

Ҳанӯз соли 1953 қоршиносони ЮНЕСКО пешниҳод карда буданд, ки мафҳумҳои "забони расмӣ" ва "забони давлатӣ"-ро бояд аз ҳам ҷудо кард. Мутобик ба муқаррароту санадҳои байналмилалӣ забони давлатӣ - забонест, ки вазифаҳои ҳамошию ҳамгириро дар ҳудуди давлати мушаххас дар самту соҳаҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ иҷро карда, ҳамчун рамзи давлати муайян эътироф карда мешавад. Забони расмӣ бошад - забони идории давлат, қонунгузорӣ ва истеҳсолоти додгоҳӣ эътироф карда мешавад. Аммо ҳардуи ин мафҳум барои давлатҳои алоҳида ҳатмӣ набуда, хусусияти тавсиявӣ доранд.

Қариб нисфи давлатҳои дунё забони давлатӣ надоранд. Агар дар баъзе давлатҳо як забони давлатӣ эътироф шуда бошад (аз қабилӣ Тоҷикистон, Албания, Франция, Украина, Олмон, Латвия ва ғайра), пас давлатҳои зиёди дигаре ҳастанд, ки дар ҳудуди онҳо якҷанд забонҳои мақоми давлатӣ доранд: Белоруссия, Белгия, Канада, Финляндия, Афғонистон, Парагвай, Боливия, Ҳиндустон, Швейтсария, Африқои Ҷанубӣ ва ғайра.

Давлатҳои низ ҳастанд, ки барои тамоми ҳудудҳои маъмурии худ забони давлатӣ надоранд, аммо барои ҳудудҳои дохилии алоҳидаи худ забонҳои алоҳидаро мақоми давлатӣ додан. Масалан, ИМА. Дар баъзе давлатҳои дигар бошад ҳуди мафҳуми "забони давлатӣ" тамоман вучуд надорад, масалан, дар Австралия, Эритрия, Люксембург ва чанде дигар. Баръ-

Забони адабии мо, ки дар аҳди Сомониён дар мақоми забони давлатӣ ташаккул ёфтааст, имрӯз дар замони давлатдорию навин низ ба ҳайси забони давлатӣ қарор дорад. Аз ин рӯ, мо ва наслҳои оянда ин забонро бояд ҳамчун муқаддасоти миллӣ ҳифз намоем... Ҳамаи мо бояд дар хотир дошта бошем, ки забони тоҷикӣ дар ҳама даврони таърихи тӯлони халқамон нишонаи гуёи ҳастии мо ва омилҳои муҳимтарини ҳифзи мероси камназиру гаронмояи аҷдодӣ некному хирадмандамон будааст. Ин забон забони сулҳу дӯстӣ, меҳру муҳаббат ва садоқату бародарист. Гузаштагонӣ мо низ забони хешро маҳз бо ҳамин сифатҳои олиии он ситоиш кардаанд.

Эмомалӣ РАҲМОН

акси ин, масалан, дар Ирландия ҳарчанд забони ирландӣ забони сеяки аҳолии онҳо бошад ҳам, ба сифати забони муоширатҳои миллӣ ва яке аз забонҳои давлатӣ эътироф гаштааст. Ҳарчанд бо забони англисӣ аксари аҳолии Ирландия

кай соҳибу молики баъзе ҳуқуқҳои сиёсӣ гашта буданд ва забони форсии тоҷикӣ дар доираҳои расмӣ сиёсӣ низ мавриди истифода қарор дода мешуд ва забони адабии ҳаттӣ гашта дар ин раванду қараён нақшу мавқеи махсусро шева

сиёсӣ ҳам алоқаманд аст, ки дар даҳсолаҳои аввали асри 20-ум дар ҳавзаю ҳудудҳои Осиеи Марказӣ сурат гирифтанд.

Соли 1924-ум Ҷумҳурии Мухтори Шӯравии Сотсиалистӣ ва соли 1929-ум Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Тоҷикистон ташкил ёфт ва забони тоҷикӣ мақоми расмӣ забони миллиро соҳиб гашт. Маҳз аз ҳамин давра забони адабии тоҷикӣ дар асоси лаҳҷаю шеваҳои зиндаи ҳадаш тақвият ёфтанд гирифт. Соли 1929 дар асоси ҳатти лотинӣ ба ивази ҳатти арабӣ барои забони тоҷикӣ алифбои нав таҳия карда шуд. Соли 1939 он бо ҳатти русиасоси кириллӣ бори дигар иваз карда мешавад.

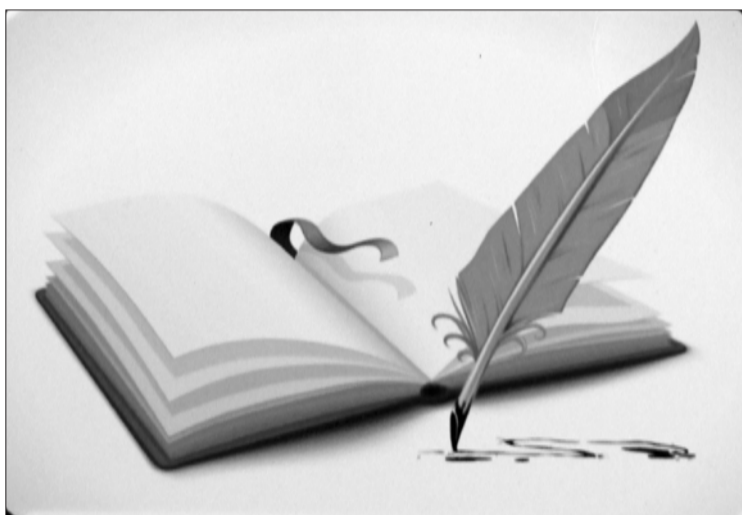
Забони давлатиро аксаран забони конституцияи давлати алоҳида низ ном мебаранд ва биноан метавон гуфт, ки давлатҳои конституцияи надоранд, наметавонанд забони давлатӣ ҳам дошта бошанд.

Бо ба даст овардани соҳибхитириро мустақилият дар Ҷумҳурии Тоҷикистон забони тоҷикӣ баъди ҳазор сол сипарӣ шудан аз Давлати Сомониён боз соҳиби мақоми давлатӣ мегардад.

22-юми июли соли 1989 Парламенти Тоҷикистон Қонун "Дар бораи забони тоҷикӣ"-ро қабул кард ва 5-уми октябри соли 2009, яъне аллакай дар даври мустақилияту соҳибхитириро Маҷлиси намояндагон Қонуни ҚТ "Забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон"-ро таҳия, тасдиқ ва қабул намуд, ки он ҳамаи моро ўҳдадор менамояд, ки покию назофати забони давлатӣ, меъёрҳои муқарраршудаи онро риояю эҳтиром карда, дар рушду нумӯи он саҳмгузор бошем.

Ҳамчунин ба мақсади хубтару оқилонатар таъбиқ ва амалӣ намудани ҳам сиёсати ҳадафмандонаи Ҳукумати Марказӣ дар робита ба забони давлатӣ ва ҳам Қонуни мазкур дар назди Ҳукумат Кумитаи забон ва истилоҳот таъсис дода шуд. Худи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни суханронӣ дар таҷлили Иди забони давлатӣ дар баробари ҷомеа вазифаҳои муҳимтаринро дар ин робита муайян ва муқаррар намуданд: Ба забони илм табдил додани забони тоҷикӣ; Таҳияи истилоҳоти илмӣ, ки барои забони илм табдил додани забони модарии мо аҳамияти аввалиндараҷа дорад; Компютерӣ кардани забони тоҷикӣ ва тамоми коргузорию расмӣ; Забони давлатиро хуб донистани тамоми роҳбарони муассисаҳо ва мутахассисони соҳавӣ; Таълиф ва таҳияи китоби мукаммали таърихи адабиёти тоҷик.

Арҷгузорию, бузургдошт ва эҳтироми забони давлатӣ - бузургдошт, арҷгузорию ва эҳтиром ба таърихи фарҳанги миллати тоҷик аст! Рӯз ва чашни забони давлатиро ба тамоми ҳамдиёрони гиромӣ муборакбод меғоям!

гап зананд ҳам, он дар Конституцияи Ирландия ба сифати забони дуҷуми давлатӣ сабт шудааст.

Забони тоҷикӣ - забони миллию давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон аст. Ин забон мувофиқи маълумотҳои омории ва илмӣ-тадқиқотию таърихи ҳамчунин дар ҳудуди Ҷумҳурии Ўзбекистон, қисман Қазоқистон, Қирғизистон, Хитой ва Афғонистону Эрон низ мавриди истифода қарор мегирад.

Таърихи рушду такомули забони тоҷикӣ ва ё форсии дарӣ ба чунин марҳилаҳо ҷудо мешавад: 1) забони қадимаи форсӣ (наздиқиҳои асри 9-уми то милод - ва 4-3-юми милодӣ); 2) забони форсии миёна (асрҳои 4-3 то милод ва - 7-8-уми милодӣ); 3) забони форсии тоҷикии нав (форсии дарӣ, дари тоҷикӣ ё тоҷикӣ) (асрҳои 9-10 уми милодӣ - то имрӯз).

Қадимтарин катибаю ёдгориҳои забони форсии тоҷикӣ, ки ба ҳатти арабӣ таълиф ва китобат шудаанд, ба нимаи дуҷуми асри 9-ум мансубанд. Таърихнигори араб - Табарӣ зимни тасвири ҳодисаю воқеаҳои соли 725, замоне ки арабҳо дар мубориза бо Хатлонӣҳо ба шикасту муқовимати шадид дучор шуданд, ҳамон порчаи шеърӣ машҳури

**Аз Хутталон омадия,
Ба рӯ табаҳ омадия!
Хашанг нисор омадия,
Овор боз омадия!-ро**

овардааст, ки ба забони тоҷикӣ, аммо ба ҳатти арабӣ нигошта шудааст.

Барои забони адабии форсии дарӣ ва ё форсии тоҷикӣ дар асоси ҳатти арабӣ бо иловаи чор аломати дигар, ки дар ҳатту забони арабӣ вучуд надоштанд имрӯз ҳам надоранд, ҳатти арабисоси форсии тоҷикӣ тартиб дода шуд. Мардумони Мовароуннаҳру Хуросон дар ин давраю марҳила алла-

лаҳҷаҳои Бухоро - пойтахти Давлати Сомониён мебозиданд. Тафовутҳои байни шеваю лаҳҷаҳои ҳудудӣ дар ин давра ва чанде баъд низ ба хубӣ эҳсос карда мешуданд, аммо ин тафовуту фарқиатҳо дар забони адабии асриимёнагӣ камтар инъикос ёфтаанд. Масалан, то давраи асри 16-ум ҳадди байни забонҳои адабии Мовароуннаҳру Хуросонро муайян ва муқаррар кардан мушқилтар буд, яъне ҳадди байни забонҳои форсӣ ва тоҷикиро, ки дар қисматҳои фарбию ҳудудҳои таърихи истифода мегаштанд, чунки форсҳо ва тоҷикон дар ин замон аз як забони адабӣ аллакай истифода мекарданд.

Чанде баъд ин забон дар Ҳиндустони Шимолӣ, Туркистони Шарқӣ, Қарқоз, Туркия, Курдистон низ гузариш пайдо кард, аммо меъёрҳои луғавию грамматикӣ он дар тамоми ҳамин ҳудудҳо қариб бетағйир истифода мегаштанд. Баъди вориднамоии ҳудудҳои форсу тоҷикнишин ба ҳайати Хилофати Араб, забони форсии тоҷикӣ таҳти таъсири забони арабӣ қарор мегирад ва ин таъсир ҳатто чанд асри минбаъда низ идома меёбад. Маҳз омилу сабаби зиёдтар будани калимаю ифодаҳои арабии зиёдтар дар забонҳои форсию тоҷикӣ ҳамин амал мебошад. Дар нимаи дувуми асри 19-ум қараёни наздикгарди забони адабии тоҷикӣ бо лаҳҷаю шеваҳои он сурат мегирад, аммо ин таҳаввулоту тағйиротҳо барои тағйир додани меъёрҳои ташаккулёфтаи забони адабӣ аҳамияту моҳияти ҷиддӣ надоштанд. Ҳарчанд аз асрҳои пешина забони тоҷикӣ ҳам мегуфтанд, аммо дар асри 20-ум он ба тариқи пурра махсусан ҳамчун забони тоҷикие дар Осиеи Миёнаю Марказӣ ном бурда мешуд. Мафҳум ва истилоҳи "забони тоҷикӣ" бо раванду қараёнҳои

(идома аз шумораи гузашта)

АНДАР БАЁНИ ДЕВОНАҲОИ ТАЪРИХИ

- Дар минбар гуфтанд, ки 2 навъи девона ҳаст: яке он ки мардумро аз пушташ мебарад, дувумӣ, аз пушти мардум меравад. Ва Гитлерро, ки муаллифи "Майн камф" аст, мисол овардед. Оё Гитлер воқеан девона буд?

- Ин хел девонаҳо дар таърих кам ҳама нестанд. Бисёр аҷиб аст, ки 90%-и инсоният асосан ба ҳис, ба эҳсос таъбият мекунад ва аз паси онҳо меравад. Девонаҳо, ки шасти андохтан ба моҳии ҳисро ба дасташон медиҳанд, ҳатто шастро андохта ҳам медиҳанд, чун девонаанд, танҳо кашиданро мебаранд. Ин навъи девонагӣ дар дили ҳар инсон ҳам ҳаст, мисли шайтон хоб аст, девонаи ба кори худ ҳушёр. Навъи девонаҳо аслан хело зиёд аст, аз ҷумла бадкинаҳо, шайтонҳо, порахӯрҳо, мутаассибон ва ғ. Навъи девонаро мардум бо лутфи ба худ хос, бо меҳри баланд "ба ӯ 1 қамчин намерасад!" мегӯянд, ба хотири бузургии фавқулоддаш.

- Дар маҳфилаи шоир Бозор Собир гуфта буданд, ки "шоир девона аст ва агар девона нест, шоир нест".

- Устод Бозор ҳамин навъи "демона"-ро дар назар дорад, лек инҳо камшуморанд.

- Оноре де Балзак-нависандаи бузурги фаронсавӣ мегӯяд: "Барои аҳли килк муҳимтару қиматтар ин аст, ки "аз пасат пичиросе шунавӣ, ки "Фалонӣ ҳамин аст!". Дар ғайби Зиё Абдулло ӯро кофиро зардуштӣ гуфтанд. Барои шумо муҳим ҳамин буд?

- Барои ман Инсон будан муҳим. Ҳатто пичиросе, ки Балзак орзу мекунад, он ҳам не!

- Зардушт мегӯяд, ки "Роҳ дар ҷаҳон якест ва он роҳи ростист!". Ин роҳро фақат Зардушт нишон медиҳад, ё тамоми динҳо?

- Агар дигар динҳо таблиғ мекунад, бо таъба Зардушт таблиғ мекунад, ба тарзи худ, аз дари шовинистӣ бештар. Шинохти равонии Зардушт, шинохти рӯҳонии Зардушт ва шинохти илмии Зардушт ҳанӯз ба таври лозим кашф нашудааст. Аз ин рӯ ҳамаи бузургони дунё, ки аз пайи кашфи Зардушт шудаанд, аксар ба мисли Нитше гирифтори бемории рӯҳӣ шудаанд, ба сабаби ин ки ҷомеаи замони онҳо андешаи ин олимонро дарнаёфтаанд, нафаҳмидаанд ва ҳамин нафаҳмидаи ҷомеа ва таассуби кӯркӯронаи ҷомеа сабаби асосии бемории ин бузургон шудаанд. Бо он даҳо Нитше, Зардуштро чуноне ки мебоист, кашф кардан натавонист.

Онҳое, ки маро кофир мегӯянд, магар дар Қуръон нахондаанд, ки Муҳаммад аз Худо мебард: "Ман оё ҳуқуқи кофир гуфтани ин ё онро дорам?" Худо мегӯяд: "На! Ин кори охират аст!". "Вақте касе каси дигарро кофир мегӯяд, ӯ худро шарикӣ Худо мегирад ва он вақт худӣ ӯ кофир мешавад". Ин гап дар Қуръон ҳаст. Чаро онҳое, ки Қуръонро мехонанд, чунин шак мекунад? Саволи ман ба онҳост! Оё онҳо ин саволро кушода метавонанд? Ман метаво-

ЗИЁ АБДУЛЛО: ИН ХЕЛ ДЕВОНАҲО

Зиё Абдулло аз он хайри шоирони тоҷик аст, ки дар солҳои 70 бо як сабки навгӯнаи худ пой ба майдони адабиёт монд. Зиё Абдулло ҳамчунин бо изҳори назарҳои фарқкунанда ва гоҳо баҳсбарангезаш дар бораи масоили мухталифи ҷомеа маъруф аст. Дар як мусоҳибаи ихтисосӣ Зиё Абдулло дидгоҳояш ба зиндагиро ба таври муфассал шарҳ дод.

нам ба воситаи Қуръон тафсирашон кунам ва агар ин сухани Қуръон дуруст бошад, онҳое, ки маро кофир гуфтаанд, ва натавонанд маро, ҳатто Мансури Ҳаллоҷ, Боязид, Носири Хисрав, Хайём, Бӯали Синоро кофир эълон карданд, худ кофир шудаанд. Ва инҳо ҳама мутаассибоне ҳастанд, ки ба сабаби таассуби ҳаминҳо имрӯз зиёда аз 1,5 миллиард мусулмон дар илм қафомондатар ҳам аз насронӣ, ҳам аз буддоихост. Аз нигоҳи завқи инсонӣ ҳам бигирем, завқи мусалмонҳо дар сатҳи хело поён аст. Ҳатто агар аз назари демократӣ ҳам бигирем, аз муносибаташон ба атрофиёни худ ва хонадонии худ ҳам бигирем.

АНДАР БАЁНИ ҲАҚИҚАТ ВА ДУРҶ

- Оё зиёи вичдони миллат аст?

- Вичдони Инсон-вичдони Миллат аст ва вичдони Миллат-вичдони Инсон аст.

- Агар ҷавон мешудед, боз ҳам шоир мешудед?

- Дар ҷавонӣ мехостам, ки табиби исавиҳуш шавам, на одамикуш. Аммо муаллим Файз Зиёдалиев раҳматӣ меҳри маро ба адабиёт хело зинда кард. Агарчи дар синфи 7 завқи ман ба адабиёт як шӯља зада буд.

- Бедил мегӯяд: "Ҳақиқат чист? Ҳақиқат ин маҷоз аст". Озодӣ, ҳақиқат, дурӯғ аз дидаи Шумо?

- Ба иловаи онҳое, ки дар бораи ҳақиқат гуфтаанд, 1 режиссёри машҳури рус дар ТВ эълон кард, ки "киноҳо 100% дурӯғ аст!". Акнун тасаввур кунед, ки кино дурӯғ гӯяд, театр дурӯғ гӯяд, нависанда, шоир, журналист, мулло дурӯғ гӯяд, баъд дар байни ин хирмани дурӯғ 1 дона ростиро ёфтан чӣ қадар мушкил меафтад. Дар ин муқоиса 1 гуфтаи шоири бузурги америкой-Уолт Уитман рост меояд, ки мегӯяд: "Дарёи азими дурӯғ аст, ки раҳравон худро ба ҳар тараф мезанад ва ба мақсад норасида тамои мешавад! Аммо 1 зарра ростӣ ҳаст ва он рост рафта, ба мақсад мерасад!".

Ман ростиро яклухт мефаҳмам. Будани Кайҳон рост аст? Яклухт бо ҳама офтобу ситораҳо бо ҳама ҳастии Замин ва ин, ки мову шумо ҳастем ва рӯ ба рӯ сӯҳбат дорем, ин рост аст? Рост аст! Яъне, ба ҳамаи вусъате, ки дурӯғ ҳаст, рост ҳам ҳаст. Масалан, агар 1 тарафи варақ дурӯғ бошад, пушташ рост аст. Он тарафашро ҳам гардонда хондан даркор. Аммо ҷомеа, ки гулӯбанд аст ва ба даст овардани имтиёзи гулӯ рӯ ба рӯи бо ин хирмани дурӯғ аст, ба ҳамаи тараф кашид мешавад. Мавлавӣ ҳамаи вақт гуфта буд:

Он чӣ шеронро кунад
рӯбаҳмиҷоз,
Эҳтиёҷ аст,
эҳтиёҷ аст, эҳтиёҷ!

Барои он ки нафси эҳтиёҷангези худро инсон ба меъёр биёрад, бояд бо худаш дар танҳои сӯҳбат кунад ва нафси бузурги худро шиносад. Вичдон ва инсофи худро дар тарозу бо он нафс монад ва бубинад, ки олимони бузурги дунё чӣ кашфиётҳо карданд ва дар истифодаи ҷомеаи бузурги инсоният гузаштанд. Инро бинад, ки ӯ дар тортани нафси худ печида, дар қучо хоб аст ва ки роҳи наҳс мехонад? Инро дар вучуди худ дида тавонад. Ман дар Қуръон ояроеро хондам, ки он чо мегӯяд: "Мо чашми дили баъзеҳоро кӯр кардем. Ба онҳо ҳар чӣ гӯӣ асар намекунад. Ва мо онро ба он хотир кардем, ки онҳоро ба дӯзах мебарем!". Вақте инро хондам 1 байт дар сари ман чархид:

Мусулмонро чунин ҳам даркашидан,
Магар сӯи ҷаҳаннам даркашидан.

Ҳамин дараҷаи пасмондаи андешаи ҷомеаи исломӣ, ки дар боло гуфтем, маро ба ин ҳулоа овард, ки ин ояҳои Қуръон маҳз имрӯз ба мусалмон таллуқ дорад, чунки мутаассибони исломӣ чашми ҷомеаи мусулмониро кӯр карда истодаанд, то кашфиётҳои бузурги илмҳои пештозро, ки ба нафси ҷомеаи инсонӣ офарида шудаанд, набинанд. Барои мисол, мутаассибон мошини аз ин илм ихтироъшударо истифода мекунад, бо самолёти аз ҳамин илм офаридашуда парвоз карда, ба Макка меравад ва меоянд созандаҳояшро кофир мехонанд. Яъне, ин кӯрсозии ҷомеа аст. Инро он қадар ба эҳсос тарғиб мекунад, ки аз даҳонашон кафк мепарад. Пас ман ҳақ дорам гӯям, ки ҳамин ояҳои Қуръон маҳз дар ҳақиқи инҳо гуфта шудааст.

АНДАР БАЁНИ ПЛАГИАТИ ШОИРОН

- Сирқати асар плагиат аст. Дуздидани идея чӣ?

- Бале. Аммо, вақте Ҳофизро мехонед, мебинед, ки ӯ аз ҳар андешае, ки пеш аз Ҳофиз будааст ва маъқули Ҳофиз шудааст, бардоштааст. 1 мисол. Саъдӣ мегӯяд:

Мӯҳтасиб, кунбараҳна
дар бозор,
Қаҳбаро мезанад, ки рӯи бипӯш.
Ҳофиз мегӯяд:

Воззон, к-ин ҷилва дар меҳробу
минбар мекунад,
Чун ба хилват меравад,
он кори дигар мекунад.

Ахавони Солис ҳам мегӯяд: "Ҳофиз аз гузаштагон фаровон истифода кардааст". Яъне, чун аз боғи бобош. Аммо Ҳофиз ин боғи бобояшро пирастааст.

АНДАР БАЁНИ АТЕИЗМИ ЛЕНИНИЙ

- Пас ҳамаи атеизми Лениний хуб набуд, ки мутаассибони диниро сарқиб кард?

- Ҳар чизе ки бо зӯри сар мешавад, бо зӯри меанҷомад. Ин қонуни табиат аст. На атеизми зӯрӣ даркор, на ақидаи динии ба ҷомеа боркунанда. Ҳарчанд ки имрӯз ҳам кардан доранд. Мутаассибони динӣ он вақт эрод мегирифтанд, ки ҷавонорро дар 14 солагӣ гурӯҳ-гурӯҳ бурда узви комсомол мекунад. Ҳол он ки худомон имрӯз, тифли 5-соларо ҳам гирифта ба сӯйи исломе, ки ояндаш номаълум ва торик аст, кашидан доранд ва намеронанд, ки ба қадом сӯ бикашанд... Талаботе, ки инҳо бар сари авом аз сари минбарҳо бор кардан доранд, агар дуруст эътибор диҳем, ҷомеаро ба асрҳои миёна мебаранд.

- Баргардиши СССР-ро орзу мекунад?

- На!

- Чаро?

- Барои он ки ҳар инсон озодзода шудааст ва дар табиат ҳам бояд озод парварида шавад. Он вақт тамоми қудрати озодонаи ӯ ба кор медарояд. 1 шоири арабзабони қадими форс ҳаст, ки ба танзи мақоли "Ба ҷӯи рафта боз об ояд" мегӯяд: "То об боз ояд қурбоққаҳояш мурда бошанд!"

- Озодие, ки СССР дошт, озодӣ набуд?

- Буд, аммо нимкола, аз ин рӯ ноком монд. Агар озодии бениқс мебуд, пас намеруд, инсон танбал намешуд. Эътибор диҳед, инсонҳоро сохти имрӯза хеле фаъолтар аз дирӯз кардааст. Ҳатто баъзе ниҳоле, ки дар даври бачагии мо буд, дар 40-солагии мо аллакай гум шуд. Ҳоло онҳоро мардум аз нав зинда кардан доранд. Баъзе ҳунарҳои "мурда"-ро ҳам зинда карда истодаанд. Яъне, дар паҳлуи ин зиндакунии ҳунарҳо андешаҳо низ зинда ва қоромад шуда истодааст.

АНДАР БАЁНИ РЕПРЕССИЯИ СТАЛИНИЙ

- Репрессияи сталинӣ дурӯст буд?

- Ҳар кореро, ки одами ғарзнок идора ва асосгузори мекунад, натиҷааш ҳам фоҷиа мешавад. Аз рӯи баъзе маълумотҳо, ки хондаам, ба хусолае омадам, ки ин репрессияҳо дар пас академикҳо, профессорҳои зиёди худро доштанд ва инҳо танҳо дар Русия не, дар тамоми дунё буданд ва яқо амал мекарданд. Аз ин рӯ ба ҷои 1 ақидаи бисёр зиндаи ҷомеагӣ, ки оғозашро мо ҳатто дар Зардушт мебинем, пуч парварида шуд ва дар паҳлуи муваффақиятҳои бузург фоҷиаҳои бузургро ҳам дар ҷаҳон зоид.

- Оё имкон дошт, ки СССР напояд?

- На! Террори аввали то ҷанг, ки 8 миллион деҳқонро маҳв кард, аллакай заминаи зояндаи иқтисоди сотсиализмро шикаст ва он дернапоии СССРро асоси аввал гузошт.

- Аммо интизор набудед, ки Давлати пролетарҳо сукут

мекунад?

- Коммунистони аввал камбудихоро фош мегуфтанд ва ба ҷон мекӯшиданд, баъдтар он ҳам ба бозию гурӯҳбозӣ гузашт. Интизор будам, ки ба тарзи коммунистии Чин имкони гузаштан ҳаст, зеро Чин исбот карда буд, ки ҷомеаи калонро бо он тарзи сотсиалистӣ таъмин карда намешавад. Ба маккаҳӯрӣгузаштан дарақҳо меод.

АНДАР БАЁНИ "РАСТОХЕЗ"

- Шумо аз андешаҳои истиқлолҳои шодравон Тоҳири Абдуҷаббор дар солҳои 90 ҷонибдорӣ мекардед? Ва аслан ба ягон гурӯҳ шомил будед?

- Аввалин маҳфил ва андешаи озодро камина дар Иттифоқи нависандаҳо ташкил карда будам ва он номи "Маърифат"-ро дошт. Ин соли 1989 буд, пеш аз "Растохез"-и Тоҳири Абдуҷаббор. Хуб, дар давоми ним сол мо барномае шакл додем. Пас аз ним соли шаклгирии барнома Тоҳир маро ёфт. Онҳо низ барномае сохта будаанд ва мо ҳар 2 барномаҳои ҳамдигариро хондем ва пешниҳод кардам, ки биед, аз ин ду 1 барнома созем. Барномаи "Растохез" дар ҳоли мо, ҳамроҳи Тоҳир ва Холиқзода сохта шуд. Ва вақте сохта шуд, Тоҳири раҳматӣ ба ман гуфт, ки мехонем, омода месозем ва баъд дар матбуот чоп мекунем. Аммо баъди чанд вақт дар Дошироғи миллии Тоҷикистон инҳо ҷамъомадро даъват ва 35 нафар аз фаъолонро интихоб карда буданд. Ва ин рӯйхатро Тоҳир ҳамроҳи Холиқзода пеши ман овард, ки "дар ин рӯйхат номи Шумо ҳам ҳаст, агар розӣ бошед, имзо кунед". Ман номаро аз рӯйхат хат задам. Тоҳирро вақти ҷамъомади Бунёди забон ҳам, бо рӯзномаи "Чумхурият" гапаш гурихта буд, агарчи асосро ин рӯзнома гузошт, аммо онҳо ҳатто 1 моҳ сабр накарданд ва дар дигар ҷой гузаронданд. Вақте сабабашро пурсидам Тоҳир гуфт, ки "Чумхурият" 1 моҳи дигар мӯҳлат хост, мо вақт надорем, бояд қорро тезонем, аз ин рӯ ҷамъомади Бунёди забонро гузарондем...". Инро, ки фаҳмидам, гуфтам, будани ман дар "Растохез" зарурат надорад. Худро аз ташкили қорҳои сиёсӣ дур гирифтаам ва дар пайи қушодани андешаи хонанда шудам.

- Агар Зиё Абдулло ба ҳайси мушовири Президент даъват кунанд, мепазирад?

- Вазифаи худро дар қушодани андешаи инсонӣ мебинам. Агар андешаи солим дошта бошам, ба воситаи рӯзнома мегӯям. "Ҳар ки аз баҳри коре сохтаанд"-и Мавлавиро ба ҳисоб гиришем, камина ҳоло дар ҷои худ аст.

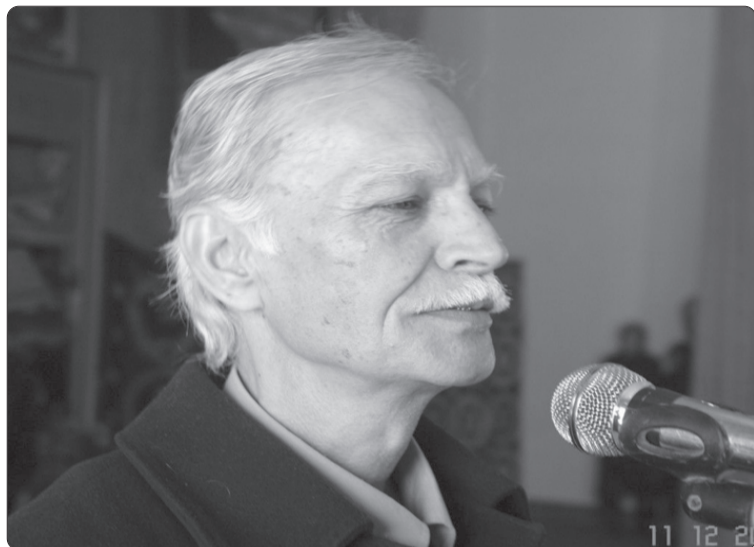
- Сабаби ҷанги шаҳрвандии Тоҷикистонро дар чӣ мебинед?

- Дар пасти фаросат ва пасти худшиносии ҷомеа.

АНДАР БАЁНИ ХАЙМАИ 2 МАЙДОНИ СОЛИ 92

- Мегӯянд, ҷанги ҳамдигаркушӣ дар Тоҷикистон аз хориҷа идора мешуд. Аҷиб аст, дар 70 соли СССР садҳо до-

ДАР ТАЪРИХ КАМ ҲАМ НЕСТАНД...

нишманди тоҷик рӯйид, лек пеши ин ваҳшониятро гирифтани натавонист. Баъзеҳо бовар доранд, ки таърих бори дигар кундзехӣ, кӯтоҳфикрӣ ва зудбоварии тоҷикро собит сохт. Дар суроғи шинохти худ шудему якдигарро кӯфтем куштем рӯфтем. Хештаншиносӣ ҳамин буд?

- Ҷанг зиёиёро мисли хаси рӯи об бурд. Пештар аз ҷанг зиёиёро камина даъват кард. Ва он муроҷиатномае буд, ки дар нашрияи "Ҷумҳурият" чоп шуд. Матнаш ин аст:

"Ин ватандорон, ки ҷоҳ оворанд, Дар сиёсат кӯдаки гаҳвораанд.

Бародарони зиёӣ! Дар вазнинтарин зинаи зиндагии халқамон ба шумо бо ихлос муроҷиат мекунам. Медонед, ки халқи ҷумҳурии мо бо ҷангомаи дасисабозон дар Душанбе ба 2 гурӯҳ ҷудо шуданду мушт бар сари ҳам бардоштанианд. Ҳоло ки муштхоро ба фарқи ҳам нақуфтаанд, биёед, дар миёни ин 2 гурӯҳ хайма занем. Агар мардуми мо ба хуни ҳамдигар ташнаанд, бигзор аввал хуни мо-адибон, олимон, духтурон, муаллимон ва рӯзно-манигорони худро бирезанду баъд хуни якдигарро!

Бо эҳтиром, Зиё Абдулло!"

Байти дар муроҷиатнома омада, аз достони "Дар ҳошияи мухаммаси "Зери теғ"-и Мушфиқӣ"-и камина аст, ки байни солҳои 1984-89 навишта шудааст. Баъди нашри муроҷиатнома хаймаи сурх зада шуд ва вақте ман рафтам, авастошиноси машҳур-Бобоназари Бобоҳон гуфт, ки "мо пазируфтем!". Чанд зиёи гирдомадаро бо кураки барфрӯби берун партофтани имкон дошт.

- Ва ин ҷанг аз хориҷа таҳмил шуд?

- Агар реформаи исломиро гирем, яъне, наҳзати исломиро, маълум, ки дар Тоҷикистон таваллуд нашудааст. Пас табиист, ки аз берун даромадааст. Ва нафароне, ки дар таъқиби онҳо буданд, низ аз берун даромаданд. Ва онҳое, ки ба тарс ангехта буданд, низ дар берун буданд. Дар 1 ғазал дар боби ин гуна тарс гуфтаам:

Шаттоҳию шайтонӣ аз тарси дарун ҳезад, Ҷангу ҳамасӯзонӣ аз тарси дарун ҳезад!

АНДАР БАЁНИ "МАСЧИД ЧОИ ГӢЗ НЕСТИ"

- Рафтани ҷавонон ба мас-

чид чӣ хатаре дорад?

- Ман дар мақолае, ки то Озодӣ, яъне то Истиқлолияти Тоҷикистон навишта будам, гуфтаам, ки бигзор, масҷидҳо бошанд, аммо дар паҳлӯяшон омӯзишгоҳҳои тиббӣ, техникаӣ, табиатшиносӣ, хунар бошанд. Аввал илм омӯзанд, баъд раванду намоз гузоранд. Бо илму хунар нон ёбанд, на аз рӯи қуръон-фурӯшию сафсатафурӯшӣ! Кадом ҷомеа бо сафсата рушд кардааст, ки мо пеш равем? Ҷомеа-ҷомеаи пайдост, инсон-инсон пайдост. Пас ба ӯ илму хунари дақиқ даркор, то шикаму чашми дақиқи ӯро сер кунад, нафси дақиқи ӯро дар паҳлӯи тарозуи андешаи дақиқи ӯ ҳампаҳлӯ гузошта тавонад.

- Гуфтаниед, ки масҷид ҷои сафсата аст?

- "Масҷид ҷои гӯз нест!" мегӯянд дар халқ ва ин дуруст аст.

- Дар Тоҷикистон ҷиро тағйир додан меҳаҷад?

- Дар Тоҷикистон зиёиро созанда ва офаранда дидан меҳаҷам. Барои он ки инҳо наздиктаранд, дар нисбати боқимондаи ҷомеа. Ва ба зиёи ҷасорат меҳаҷам. Зеро ягон олим бе ҷасорат чизе кашф накардааст, на ягон адиб чизи зиндаву солим навиштааст ва на журналисте чизеро дуруст тадиқ карда, бо хулосаи дуруст ба ҷомеа пешниҳод кардааст.

- Мегӯянд, ки шоирон мардуми сахт ҳавасбозу романтиканд, ҷиддӣ нестанд?

- Агар заминаи ин гапи ҷомеаро дар Қуръон дида гӯем, Муҳаммад романтиктар аз шоирон аст. Ҳар чиз аз ҳад гузашт, фоҷиа меорад.

АНДАР БАЁНИ КЛАНҲОИ КЛОНЗО

- "Шинохтиситезии кланҳои клонзо", ки иони соли 2005 дар "Ҷумҳурият" ба таъб расид, фармоишӣ буд?

- На! Мо дар "Ҷумҳурият" шумораҳои ҳарҳафтаинаи рӯзно-маро муҳокима мекардем, мехондем. Вақти хондани мақола ҳамин ақидаҳоро дар 1 паҳлӯи газетаи дастам ишора кардам, ки дар борааш бояд нависам. Касе ба ман нафармудааст. Баъд дар муҳокима андешаамро гуфтам. Хуллас, матлаб чоп шуд. Ин чизе, ки аз табиатом рӯйдааст. Матлаби мазкур дар ҳошияи андешаи муаллим Шакурӣ буд. Ман, аслан, бисёр гӯш мекунам ва одати сергапӣ надо-

рам. Ҳатто кӯдакро гӯш мекунам. Бузургони дунёро мехонам. Аммо дар танҳой бо худ мемунам.

- Фридрих Нитше-файласуфи олмонӣ дар боби зан 2 гап дорад: "Вақте пеши зан меравӣ дар даст қамчин гир!" ва "Яке аз хатоҳои Худованд он аст, ки занро офарид!". Назари Шумо перомунӣ зан.

- Назари ман назари зардуштист. Дар мактаби зардуштия ҳамин ҳел будааст, ки фарзанд вақте таваллуд шуд, модар то 3-солагии ба кӯдак забон меомӯзад. Ва аз 3 то 5 солагиаш меомӯзад, ки чӣ бад асту чӣ хуб аст. Ва аз 5 то 7-солагии фарзандро падар ба паҳлӯ мегирад ва хунари худро меомӯзад ва аз 7-солагии ба мактаб мефиҳад. Агар дар оилаи зардуштӣ зан бемор ё ба сабаби беморие нозо бошад ва агар ӯ бекас бошад, шавҳар хонаи алоҳида меандохт, эҳтиёҷи рӯзгорашро, ҳифзашро ба гардан мегирифт, ҷиҳози зиндагиашро омода мекард ва баъд аз он зани дувумро мегирифт, ки аз ӯ фарзанд ёбад ё зиндагии солим барад. Агар он зани нозо аз хонадоне бошад, ки нигоҳубин ва посбониашро карда метавонад, мерафт он ҷо. Ва ин солимтарин муносибат аст ба зан. Зан ҳуқуқи комили ҳам иродаи гуфтани суханро дошт, ҳам иродаи ифодаи андешаашро дошт ва ҳам иродаи талаби ҳуқуқи худро. Ва он ҷо намебинан на қамчинро, на муштро, на дашномро. Ва аз ҳамин гуна бардоштхост, ки Нитше Зардуштро чунон ки мебоист, дарнаёфт.

АНДАР БАЁНИ "ШАРЛИ ЭБДО"

- Мусалмон кист?

- Мусалмон касест, ки Инсон аст!

- Дар Данияву Норвегия, дар нашрияи фаронсагии "Шарли Эбдо" Муҳаммад ва "Қуръон"-и ӯро зиёд танз карданд. Ба назари Шумо онҳо дар симои мусулмон киро мебинанд?

- Муҳаммадро дар вақти зинда буданаш ҳам шоирон танз мекарданд. Муҳаммад худро ҳамчун якИнсон мегирифт. Аммо мутаассибон Муҳаммадро аз Худо боло бурданд, то худро боло баранд. Ин таассуб аст. Онҳо аз ҳамин таассуб метарсанд. Таассуб ҷаҳл аст. Низомӣ дар "Лайли ва Мачнун"-аш мегӯяд-ку:
Чун ҷони худ инчунин супорам, Бар ҷони шумо чӣ раҳмат орам?

АНДАР БАЁНИ ШИКАСТИ ИСЛОМ

- Ҳадафи ҳамла ба Эрон бишкастани камари дини ислом нест?

- Ислом ҳанӯз дар оғозаш худро шикаста буд. Вақте ки ислом

бо сайф ба исломӣ гардонидани миллатҳое, ки дини яккахудиро ҳазорҳо сол пеш аз араб доштанд ва араб бо номи ислом ба муқобили инҳо бо шамшер омад, шикастани исломро замина гузошта буд. Ва ҳамин шикастан ба тамоми ҷаҳон мекушоӣ, ки исломии араб барои дин набуд, барои қудрат пайдо кардани араб буд. Яъне, ҳуҷуми шовинистӣ буд ва яроқи асосиаш тарс ва тарсондан буд, ки нишонаи заифии ботини ӯст. Авомро тарсондан осон аст. Ва ин тарсонданро Мӯсо ба кор гирифт, ин тарсонданро Исо ба кор гирифт, ин тарсонданро Муҳаммад ба кор гирифт. Вақте инсон аз ботин шикаста мешавад, вақте инсон аз ботин ғулум мешавад, дигар аз ӯ инсонии озод сохтан бисёр душвор аст, шояд садсолаҳо лозим бошад, ки аз ин инсонии ҳазорсолаҳо ғулумсохта, як инсонии озод созад. Ин бисёр мушкил аст.

Яъне, ҳамаи инҳо бо ғулумсозии худ исбот мекунанд, ки муқобили инсонии озодсозии дини зардуштӣ будаанд. Ин чиз бисёр муҳим аст барои ҷомеаи ҷаҳони имрӯз. Ва ҳамин андешаи инсонии озод сохтан ҳам дар Эрон зинда аст, ҳам дар Афғонистон, ҳам дар Тоҷикистон, ҳам дар Курдистон.

3 далел мебиёрам. Яке аз Авасто, ки мегӯяд: Пиндори нек, гуфтори нек, кирдори нек! Дувум аз Авасто: Маёзор мӯре, ки донакаш аст. Сеюм аз Авасто: Осмон ва он чӣ дар ӯст, Замин ва он чӣ бар ӯст, муқаддас аст. Яъне, як муқаддаси комил, ки тарғиб мекунад инсон аз ботин дар бораи камол андеша кунад ва худро дар батни ҳамин чизи комил комил дарёбад. Ва ин муқаддаси яқлухтро пайғамбарони дигар шикаста сар карданд. Ба ин далел, ки яке Байтулмуқаддасро муқаддас шуморид, яке Маккаро, яке Мадинаро, яке худро баргузида ҳисобид, яке худро ҷӯпон ва боқӣ ҳамаро рамадонист ва яке ғайриисломиро кофир хонд...

Яъне, онҳо натанҳо муқаддасии Кайҳон ва он чӣ дар ӯст, балки муқаддасии Замин ва он чӣ бар ӯстро ҳам ба шикастан сар карданд. Инро бояд дуруст шинохт. Вақте ба асбоби булӯри як рахнаи нозуктарин ҳам афтод, он булӯр дигар булӯр нест.

Он булӯри шикаста аст. Ва инро ба ҷомеаи ҷаҳон дуруст шиносонд, ки ҷомеа муқаддасии Кайҳонро дуруст шиносад ва худро дар ин муқаддасот ҳар нафар муқаддас шиносад. Ва вақте худро ҳамчун муқаддас мешиносад, ӯ ба нафари дигар ҳам ҳамчун ба як муқаддаси дигар муносибат мекунад. Яъне, Исроил ҳам агар худро муқаддас мешиносад бояд ба Эрон ҳам чун як муқаддас муносибат кунад.

Ва ягон ҷанг ғолиб набудааст, ҳама вақт сулҳ ғолиб будааст. Яъне, ки ҳама вақт пиндори нек ғолиб будааст. Ҳар касе ки аз пайи пиндори нек меравад, ӯ ғолиб меояд ва аз пайи пиндори нек рафтан маънои онро надорад, ки даст дар бағал гираду нишинад. Баракс, бар муқобили

пиндори бад пиндори некро дуруст рӯ ба рӯ гузошта тавонад. Ва пиндори нек собит кунад, ки "ман пиндори некам ва метавонам бо пиндори бад рӯбарӯ бичангам". Ин нигоҳи солим ба зиндагии солим аст.

АНДАР БАЁНИ "ЗИЁ АБДУЛЛОИ ЗАРДУШТӢ"

- Ин қадар сӯҳбатте, ки бо Шумо кардам, бештар аз Зардушт мисолҳо овардед. Шояд хонанда гумон барад, ки Зиё Абдулло зардуштист?

- Шумо эътибор диҳед, дар Эроне, ки беш аз 70 миллион аст, маҷаллаи зардуштӣ мебарояд, чандин китоб дар бораи Зардушт тарҷума ва чоп мекунанд, касе онҳоро чизе намегӯяд, дар 1 ҷомеаи 8 миллиона мо, ки сатҳи маърифаташ дар қиёс бо сатҳи маърифати Эрон хело поён аст, аз Зардушт гап занед, мегӯянд, ин зардуштист. Аз Исо гап занед, мегӯянд ин исавӣ. Аз Буддо гӯед, мегӯянд ин буддой. Ин нишонаи андешаи пӯсида ва ҳамон таассуб аст. Таассуб аз меъёр гузаштан аст. Вақте ҳама гуна назар аз ҳадаш мегузарад, таассуб мешавад, ки маънояш кӯрист. Ва дар ин сӯҳбати дароз дидед, ки ҳам аз Қуръон овардам, ҳам аз дигар бузургон.

Ин худшиносие, ки мо мегӯем, бори аввал Зардушт ба забон овард ва зинаи худшиносиро аз тариқи илм навишт. Шумо тасаввур кунед, ки Зардушт меҳреро, ки дар дили ҳар нафари мо ҳаст, зина ба зина дараҷадорӣ кардааст. Шумо илми равоншиносиеро дидаед, ки дар инсон меҳрро дараҷабандӣ карда бошад? Ин чизест, ки то имрӯз илм накардааст. Пас чаро ман аз ин чиз нагӯям? Зардушт ҳазораҳо пеш аз Қуръон дар кушодани ҳамон чашми дил ва чашми ақл сухан гуфтааст. Чаро ман нагӯям?...

Хабар надоранд, ки мутаассибон обро мекушанд. 1 нафар бузурги чашму дили хирадаш кушода мегӯяд, ки обро ҳам мекушанд ва обро зинда кардан имкон дорад. Ва ин олими имрӯза то ҷое мисли Зардушт дарун рафтаст, ки мегӯяд, "сунамаҳо ҳамту ҳавой нестанд, дар асри мо об дашноми бисёр дид. Ва ин обҳои мурдаро, оқибат, ғазабашон ҷӯшида, зарбаи ҷавобӣ дода истодааст, ки бузургар аз зарбаи бомба аст".

Зардушт инро мешиносонад ва Аноҳиде, ки ӯ дар Авасто меорад, бонуи об аст ва бузургарин фаришта миёни фариштаҳо. Бонуи ҳама гуна обҳо, ҳатто дар вучуди инсон аст. Бонуи нутфаи мард ва машинаи зан аст. Зардушт то ин ҷо рафтаст, ки инҳоро пок нигоҳ дорад. Чаро ман наомӯзам инҳоро? Зардуштро бояд омӯхт ва омӯзиши Зардушт нав сар шудааст. Ман дар бораи Зардушт шеър ҳам дорам:

Чун шер равон ҷаҳон зи Зардушт, Боқӣ ҳама рӯбаҳони арғушт!

Яъне ботини ҷунбиши Кайҳон ва зиндагиро танҳо ӯ дуруст шинохтааст, ва имрӯз ҳамин шинохтро дуруст дарёфтан доранд.

- Устод, ташаккур барои сӯҳбату дарси тӯлонӣ ва пурмӯхтаво!

- 1000 сола бошед!

Сӯҳбатнигор Шамси ҚАМАР

Фариштамоҳ ГУЛОВА,
рӯзноманигор.

Оид ба ин масъала метавонам гуям, ки пеш аз ҳама баробарии гендерӣ ин муносибати баробар ба ҳуқуқи инсон аст. Муносибати баробар маънои онро дорад, ки ҳамаи одамон ҳуқуқ ба муносибати якрангро доранд. Набояд ҳуқуқи ҳеч кас аз рӯи мард ё зан будани ӯ ва ё маъюбияташ, ё ин ки синну солаш поймол карда шавад. Баробарии гендериро ман чунин мефаҳмам, ки мардон ва занон бояд дар ҳама соҳаҳои ҳаёти ҳуқуқ, ӯҳдадорӣ ва имкониятҳои баробарро доро бошанд. Ин чунин маъно дорад, ки онҳо бояд дар сиёсат баробар ширкат варзанд, даромади шахсӣ ба даст оранд ва ба онҳо муомилаи яхела зоҳир карда шавад. Баробарии гендерӣ маънои онро надорад, ки марду зан шабеҳанд, балки онҳо қадру қиммати яхеларо доро буда, бо онҳо бояд яхела муносибат намоянд.

Эмомалӣ САЙДЗОД,
донишҷӯи соли 3-юми
факултаи филологияи
тоҷик ва журналистикаи
Донишгоҳи давлатии
Кӯлоб ба номи
Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ.

Ман тарафдорам, ки зану марди кишвари мо низ дар баробари мардуми дигар кишварҳои мутараққӣ назди қонун баробар бошанд. Имрӯзҳо нобаробарии гендериро метавон дар ҳар кишваре мушоҳида кард, ҳатто дар Амрико, ки худро ба пуррагӣ демукросӣ эълон медорад. Фарҳанги шарқӣнаи мо, ки мақоми мардро дар оила андак болотар гузоштааст, фикр накунам, ки ягон ҷиҳати манфӣ дошта бошаду боиси поймол шудани ҳуқуқи занон шавад. Дуруст аст, ки дар ҷомеаи мо байни занону мардон нобаробариҳо дида мешавад. Ба андешаи банди ҳама аз он шаҳодат медиҳанд, ки имрӯз баъзе занон дар оилаи худ андак озодихоҳ шудаанд. Шояд ин аз як ҷиҳат хуб бошад, ки занони мо ҳуқуқи худро медонистагӣ шуданд, аммо аз нигоҳи дигар фаромӯш набояд кард, ки ҳатто дини мубини Ислом низ ишора бар он дорад, ки сарвари оила бояд мард бошад.

Барнои БЕКМАТЗОДА,
рӯзноманигор.

Дар Ғарб мафҳуми оила қариб, ки аз байн рафтанд дорад, аммо ин рӯзи сиёҳ набояд ба сари мардуми мо бияяд, чун фарҳанги мо аз онҳо ба кулӣ фарқ дораду устувории оиларо тақозо мекунад. Аз ҳамин лиҳоз, бояд дар зиндагӣ аз тавсияҳои пирони рӯзгордида истифода карду яқдигарфаҳмиро дар оила дарёфт ва фарҳангу оини аҷдодиро устувор нигоҳ дошт.

Марям ДАВЛАТОВА,
равоншинос.

Вазифаи имрӯзаи ҷомеа ҳам ин қост, ки аз баробарии ҳуқуқи ба мувозинати воқеии мақоми зану мард дар ҷомеа бирасем. Чун баробар кардани ҳуқуқ кори саҳл аст, қонун қабул мешавад, тамом вассалом. Вале баробари воқеӣ кори саҳл нест. Он замон ва кори муттасил меҳодад.

Маърифати инсонмарказиро ба сиришти мардум ҷой кардан лозим аст, зеро фалсафаи гендерӣ аз ин ҷо сарчашма мегирад. Ҳам зан ва ҳам мард пеш аз ҳама инсон ҳастанд, вале ҳамзамон вивагиҳои бунёдии худро доранд. Ҳеч бадӣ надорад агар зан ба мард дар доираи одоби шарқӣ эҳтиром бигзорад. Мушкил он аст, ки ҳар ду ҳам ҳадди эҳтиромро бишонанд. Ин ҷо ба онҳо кӯмак лозим аст, то эҳтиромро аз фишор овардану тарсондан фарқ намоянд, манфиати авваливу зарарҳои баъдиро бидонанд.

БАРОБАРИИ ГЕНДЕРИРО ЧӢ ГУНА ҚАБУЛ ДОРЕД?

Ғарчанде ки Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон баробарҳуқуқии зану мардро қафолат додааст, аммо дар ҷомеаи имрӯзаи мо нобаробарӣ дар ин самт дида мешавад. Баъзеҳо бар ин андешаанд, ки одоби шарқӣна намегузорад, ки занҳои тоҷик ба шавҳарашон гаптарой бикунанд ва ё нисбаташон беҳурматӣ зоҳир шавад, аммо ин маънои онро надорад, ки занҳо зери хушунати мардон қарор бигиранд.

Камбахтона, дар ҷомеаи мо хушунат нисбат ба зан хеле зиёд аст. Ҳар сол шуморе аз занон бинобар сабаби хушунати марди хона худро ба дор меовезанд ё ба дарё меандозанд ва ё сирко хӯрда, худро ба ҳалокат мерасонанд. Яке аз сабабҳои худкуширо миёни занон қоршиносон маҳз дар хушунати оилавӣ мебинанд.

Аз ин лиҳоз, хостем аз чанд соҳибназар ба саволи "Баробарии гендериро чӣ гуна қабул доред?" пурсон шавем. Фишурдаи ин пурсиш ба хонанда пешниҳод карда мешавад.

Кам занҳои ҳастанд, ки ба баробарии гендерӣ тавачҷуҳ мекунанд ва барои худ мефаҳманд, ки ин мафҳум чӣ маъно дорад. Аммо дар шароити бади иқтисодӣ наметавон ин тавозунро нигоҳ дошт, зеро шароити аксари хонаводаҳо имрӯз ваҳим аст. Занҳо аз оне, ки ҳуқуқҳои онҳо баланд бардошта шуд, сатҳи ҷудошавии оилаҳо баробари ҳуқуқи онҳо зиёд гашт, зеро аксарият бо донишҷӯи ҳуқуқҳои худ бо шахсони наздики шавҳар ва худи шавҳар натавонистанд ба мувофиқа расанд. Ҷомеаи моро суннатӣ унвон мекунанд ва нобаробарии гендериро, низ баъзеҳо маҳз дар ҷомеаи суннатӣ мебинанд. Ҳоло он ки агар мо дуруст ба фармудаҳои шариат назар афканем, эҳтиромии зан, нигоҳубини ӯ, ҳифзи ҳуқуқҳои зан бояд риоя гарданд. Ҳолати зиёди худкушӣ аз ҳисоби занону духтарон ҳам, як андоза баробарии гендериро поин овард, зеро ҳолатҳои норӯшани суиқасд қариб ошкор нашуданд ва ин як раванд мушкилоти дигарро дар баробарии гендерӣ ба миён гузошт.

Мавзуна ДАВЛАТОВА,
корманди Сарредаксияи
илмии Энциклопедияи
Миллии Тоҷик.

Чанде пеш китоби Ҳоҷӣ Акбар Тураҷонзода бо номи "Мавқеи зан дар ислом"-ро хондам. Китоби бисёр нағз будааст ва бо овардани гуфторҳо аз фикри ислом ва аз каломи Қуръон мавқеи занро муайян мекунад. Ин гуфторҳо қобили қабул аст, лекин дар ҷомеаи мо дар амал дида намешавад. Занону мардон ҳам дар Конститутсия ва ҳам дар Қуръон ӯҳдадорӣҳои баробар доранд. Ҳурмат, эҳтиром, дӯст доштан, ба яқдигар некбин будан, ба ҳамдигар лутф кардан, баробар фаъолияти ҷамъияти кар-

дан ва монанди инҳо баробарии гендерӣ аст. Албатта, мо дар ҷамъияти имрӯза оилаҳоеро мебинем, ки бо доштаи ақли солим онҳо баробаранд, аммо оилаи носолим инро дарк карда наметавонад. Вақте ки инсон ақл ва дарки одаму оламро надорад, аз ӯ ҳеч чизро - на ҳурмат, на эҳтиром, на лутфу марҳаматро мунтазир набояд шуд. Аксари мардоне, ки тавоно, доро, донишманд ҳастанд, фақат гуфтаи Ҳакими Турсро дар ин мавзӯ пеш меоранд: "Занонро бувад бас ҳамин як хунар..."

Исмоил ЗАРИҒӢ, шоир
ва омӯзгор.

Одоби шарқӣи мо ҳурмати мардро дар хонадон болотар мегузорад. Бояд ҳамдигарфаҳмӣ бошад, вале мардро чун сутун ва рӯки асосии хонадон бояд ҳисобид. Тамоми динҳои қимати мардро болотар мешуморанд. Буддоиҳо қадри мардро бо қадри Ҳақ баробар мешуморанд. Аз ин рӯ, бояд то андозае фарқ нигоҳ дошта шавад.

Сайдзҳусон СОЛИЕВ,
рӯзноманигори радиои
Имрӯз.

Дар ҷомеаи Тоҷикистон ҳолатҳои нобаробарии ҳуқуқҳои зан ва мард мушоҳида мешавад ва махсусан дар баъзе хонавода занро чун гулом истифода намудан ба назар мерасад. Аммо набояд фаромӯш кард, ки он баробарҳуқуқие, ки мегӯем, онро дар ҳар маврид бояд

қиёс накунем. Масалан, намешавад гуфт ҳуқуқи зану мард баробар аст ва агар мард дар як вақт ду зан дошта бошад (ҳарчанд қонунгузорӣ инро ман кардааст, вале дар ҷомеаи вучуд дорад) зан ҳам тавонад дар як вақт бо 2 ё бештар аз ин шавҳар зиндагӣ кунад. Дар ин сурат ин баробарие, ки мегӯем аз байн меравад. Мо наметавонем дар баъзе қорҳои вазнин, баҳусус сохтмон, подабонӣ, аробақашӣ ва ғайра занҳоро истифода барем, чунки дар ин маврид мо ба мардҳо ин қорҳоро вогузор мекунем ва мегӯем ҳуқуқи занҳоро набояд поймол кард. Яъне ҳолатҳои ҳақ, ки ба занҳо авлавиат медиҳем, аз сӯи дигар бояд қабул кунем, ки дар ҷомеаи шарқӣнаи мо зан ҳамеша мутеи мард буд, ҳақ ва менаманд. Чӣ гуна мешавад, ки қорҳои фарму-даи шавҳарро зан анҷом надиҳад ва гӯяд, ки ҳуқуқҳои мо баробар аст? Масалан, шумо онро қабул доред? Ба фарзи мисол кӯдаки ширхоро зан нигоҳубин ва тоза мекунад ва оё мешавад, ки зан гӯяд: "Ман бо шавҳарам ҳуқуқҳоямон баробар аст ва як маротиба ман тоза мекунам ва маротибаи дигар шавҳарам?" Ин ваҳшат аст.

Саида НАБИЕВА, сарму-
ҳаррири маҷаллаи "Маъри-
фати омӯзгор".

Баробарии гендериро бояд дуруст фаҳмид ва ба дигарон фаҳмонид. Ин маънои онро надорад, ки аз хушунат қор гирифт. Албатта, ман тарафдори одоби шарқӣнаам, аммо хушунатро на аз ҷониби мард ва на аз ҷониби зан қабул надорам. Сиёсати мард бояд бошад, маърифатнокии марду зан муҳимтар.

**Таҳияи
Ҷаҳонгир РУСТАМ**

МУЛОҚОТ БО ДАСТАИ МУНТАҲАБИ ФУТБОЛБОЗОНИ НАВРАСИ ТОҶИКИСТОН

11 октябр дар Қасри миллат Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Президенти Кумитаи миллии олимпии кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо Раиси шаҳри Душанбе, Президенти Федератсияи футболи Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Рустами Эмомалӣ дастаи мунтахаби наврасони то 16 - солаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҷоизадорони Чемпионати Осиё оид ба футболро, ки бо медалҳои нуқра ба Ватан баргаштаанд, бо нишони қадршиносӣ ба ҳузур пазируфтанд.

Иқдоми шоистае, ки аз ҷониби Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон барои аъзои ин даста амалӣ гардид, аз Фонди захиравии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба 33 нафар, ба ҳар яки онҳо 20 ҳазор сомонӣ, дар маҷмуъ 660 ҳазор сомонӣ тақдим карда шуд.

Зимни суҳбат бо футболбозон нахуст Сарвари давлат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дастоварди мунтахабро дар Чемпионати Осиё ба Федератсияи футболи кишвар, ба варзишгарон ва ба мардуми ҷумҳурӣ муборакбод гуфтанд.

Президенти мамлакат таъкид доштанд, ки нишондоди наврасон дар таърихи футболи тоҷик дастоварди бузург аст ва ин натиҷаи талошҳои тадбирҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Федератсияи футболи кишвар ва заҳмати содиқонаи худи футболбозон мебошад, ки дар як чорабинии бузурги варзишӣ бо натиҷаҳои арзанда ба Ватан баргаштанд.

Сарвари давлат ибраз доштанд, ки дар байни 45 дастаи олам сазовори ҷойи дуюм гардидан ва парчами давлатиро боло бардоштан, ин шарафи бузург аст ва ҳам боз як омили муаррифии давлату миллат ва болоравии обрӯву нуфузи кишвар дар арсаи ҷаҳон мебошад.

Ёдовар мешавем, ки марҳилаи аввал ва интихобии Чемпионати Осиё оид ба футбол байни дастаҳои мунтахаби то 16- сола дар тамоми кишварҳои Осиё, аз ҷумла дар Тоҷикистон аз 16-ум то 29-уми сентябри соли 2017 баргузор гардида буд.

Чемпионати Осиё оид ба футбол байни наврасони то 16- сола дар ду марҳила бо иштироки 45 кишвари қитъаи Осиё баргузор гардид.

Марҳилаи ниҳоии Чемпионати Осиё байни наврасон моҳҳои сентябр-октябри соли ҷорӣ дар кишвари Малайзия бо иштироки 16 кишвари қитъаи Осиё баргузор гардида, тими мунтахаби Тоҷикистон аз худ маҳорати баланди касбӣ нишон дод. Варзишгарони тоҷик сазовори ҷойи дуюм гардида, ба Ҷоми ҷаҳон оид ба футбол байни наврасони то 17 сола, ки соли 2019 дар кишвари Перу баргузор мегардад, роҳат гирифтанд.

Дар ҳақиқат дастоварди дастаи мунтахаби наврасони то 16 - солаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, дорандагони медалҳои нуқраи Чемпионати Осиё оид ба футбол руҳияи мардуми шарафманди тоҷикро боло бардошта, дар дили наврасон шавқу ҳавасро нисбат ба ин бозии оламшумул бедор кард. Аксари кулли мардуми ҷумҳурӣ бозиҳои ниҳоиро тамошо карда, ба дастаи дӯстдоштаи худ мухлиси карданд.

Дар охири суҳбат Пешвои миллат, Президенти Кумитаи миллии олимпии кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бори дигар футболбозони наврасро бо дастоварди арзандашон муборакбод гуфта, бо итминон ибраз доштанд, ки наврасони ҷумҳурӣ бо садоқати баланд, масъулият ва машқу тамринҳо дар Ҷоми ҷаҳон оид ба футбол дар кишвари Перу бо ғалаба ба Ватан бармегарданд ва бори дигар шарафи кишварро дар арсаи олам ҳимоя менамоянд.

www.president.tj

БАЪЗЕ ОМИЛҶОИ МУҶИМИ КАШФИ МАҶОРАТ

Чулмаҳон ШАРИФОВ,
доктори илми педагогика, профессор

Дарсе, ки мо ҳар рӯз мегузаронем, на танҳо шакли ташкили таълим, балки як қисми дар доираи вақт маҳдуди тамоми ҷараёни кори воқеӣ ба ҳисоб меравад. Ин ҷараён ҳамеша яқхела нест, он вобаста ба масъалаҳои ба миён мегузоштаи ҷамъият тағйир ёфта меистад. Омӯзгорон худ медонанд, ки дарси имрӯза се қисм - ҷиҳати идеявӣ, илмӣ ва психологӣ дар бар мегирад. Агар ҳар як омӯзгор хоҳад, ки дарси ӯ сермаҳсул бошад, бояд онро аз ҷиҳати идеявӣ мақсаднок, аз нуқтаи назари илмӣ асоснок ва ба талаботи замони мувофиқ гузаронад. Дарс бояд шавқовар ва дар ҳама лаҳзаҳои он принсипноқ ҳукморон бошад, то ки хонандагон худро дар рафти дарс фаъол ва ҷиддӣ нишон дода тавонанд.

Барои дарси имрӯза муайян кардани вазифаҳои он характернок аст. Дарс танҳо бо додани маҷмӯи муайяни донишҳои дар барнома пешбинишуда маҳдуд намегардад. Дарс бояд ба ташаккул додани шахсияти хонанда, ҷаҳонбинии диалектикую маърифатӣ, маҳорати эҷодкорӣ ва фаҳмишу дарккунии мустақилона равона карда шавад.

Бо мақсади фаҳмидани фикри шогирдон оид ба дарс дар синфҳои болоии мактаби таҳсилоти миёнаи умумӣ ва курсҳои пӯёнии донишгоҳҳои омӯзгорӣ дар мавзӯи "Қадам дарс барои Шумо шавқовар аст?" варақа (анкета) паҳн намудем. Навиштаҷоти онҳо тақрибан яқхелаанд: "Ҳамон дарс шавқовар аст, ки агар бо муаллим яққоя фикр кунем, фикри шогирдон ба ҳисоб гирифта шавад; баҳс шавад, проблема гузашта шавад. Ҳамон дарс шавқовар аст, ки яққон нагузаранд, мо диққат нашавем, бекор наистем, ба саволҳо ҷавоби амиқ пухта диҳем, сари ҷалли ин ё он масъала фикр кунем, фаъолона амал намоем".

Воқеан, дарси имрӯза он дарс аст, ки шогирдон бештар мустақилона кор карда тавонанд, дониш гиранд, ба хона супориши камтар дода шавад ва нишондоҳои нақшавӣ асосан дар дарс ба охир расанд.

Солҳои охир барномаю китобиҳои дарсӣ аз нав мураттаб шуданд. Акун мазмуну мундариҷаи онҳо ба дараҷаи имрӯзаи тараққиёти хоҷагии халқи Тоҷикистон бештар наздик кунонида шудааст. Маҳз аз ҳамин сабаб, ҷангоми тайёр шудан ба дарси навбатӣ ба муаллим зарур аст, ки таркиби мазмуну мундариҷаи онро ҳаматарафа фикр кунанд.

Маълумотҳои заруриро дар атрофи идеяҳои асосии назариявӣ фан муттаҳид созад. Ҳамин тавр, 45 дақиқаи тақриришавандаро тавре гузаронад, ки ҳам муаллим ва ҳам шогирдон манфиате гирифта тавонанд.

Тасаввур кунед: 45 дақиқа. Дар ин вақти маҳдуд корҳои бисёреро ба сомони расонидан ло-

зим меояд: азназаргузаронии иҷрои супоришҳо, мустақамкунии мавзӯи гузашта, фаҳмонидани мавзӯи нав ва мустақам кардани он, ба ҳаёт вобаста кардан, таҷриба гузаронидан ва ғайра.

Дар ҷараёни дарс хеле зарур аст, ки маълумотҳои аз сарчашмаҳои гуногун гирифташуда бештар шавқовар бошанд. Шогирдҳо, ки ҷангоми ҷавоб додани вазифаи хонагӣ, ғайр аз материали китоби дарсӣ, масъалаҳои иловагии барои аҳли синф шавқоварро баён менамояд, бо баҳои баланд ҳавасманд гардондан лозим аст. Хеле хуб мешуд, ки агар муаллим ҳар сари чанд вақт баъди баёни мавзӯи нав аз шогирдон мепурсид, ки онҳо дар ин бора боз чӣ чизҳои нав медонанд ва ин маълумотҳоро аз кучо гирифтаанд?

Бо ин мақсад ба чанд дарси муаллимони эҷодкор ворид гаштем. Чун анъана аксари онҳо дарсро аз пурсиши вазифаи хонагӣ оғоз менамуданд. Пурсиш аз рӯи карточка. Аз рӯи моделсозӣ. Муаллимони оромона сухан меронанд, сухангӯиашон содаю фаҳмо, аз ҳаёт мисолҳо меоваранд, ба хонандагон фикрқунӣ шавқоваранд. Муқоисаи корҳои эҷодӣ, мустақамкунии, истифодаи айёнӣнаҷҳ. Баҳогузорию ҷамъбастанкунии. Тамоми 45 дақиқа самаранок истифода бурда мешавад.

Дар ҳақиқат, услуби имрӯза ҷустуҷӯ ва эҷодкориро меҳаҳад. Ҳар як муаллим бояд барои он кӯшиш ба харҷ диҳад, ки шогирдон соҳиби илму маърифат гашта, устоди худро дар лаҳзи хотири хеш тамоми умр нигоҳдоранд.

Эҷодкорӣ танҳо бо дарси хуб додан ба охир намерасад. Муаллим бояд ҳамеша аз болои худ кор кунад. Аз таҷрибаи кори худ ва ҳамкасбонаш мақолаҳои методӣ нависад, баҳри паҳн кардани таҷрибаи пешқадам ҳисса гузорад, бо падару модарон ва аҳли ҷамъият кор бурда тавонад. Дар он ҷое, ки шавқ ҳавас ба меҳнати эҷодӣ дар пояи аввал гузошта мешавад, самарайи бештар ба даст меояд. Ин масъала ба донишомӯзии шогирдон ҳам тааллуқ дорад.

Таҷриба собит менамояд, ки аксар вақт сабаби муносибати манфӣ ва фориғболони шогирдон ба таълим камбудихоӣ касби омӯзгорон дар ҷараёни фаъолияти педагогии онҳост. Фаъолияти педагогии омӯзгоронро таҳлил карда, ин гуна камбудихоӣ ба се гурӯҳ ҷудо кардан мумкин аст.

Гурӯҳи аввали ин гуна камбудихоӣ, пеш аз ҳама, дар он аст, ки омӯзгор фанни таълим медодагашро хуб наметавонад ва ё донанд ҳам, аз методҳои замонавии таълим беҳабар аст. Бешак, ин гуна омӯзгорон дарсро шавқовар намегузаронанд, шогирдонашонро ба фанни худ шавқманд карда наметавонанд, аз уҳдаи фаъол гардондани тафаккури онҳо намебароянд.

Яке аз рухҳои аксиомаи таълим чунин аст: "Ҳеч гоҳ чизеро набояд омӯзонид, ки худӣ шахс онро наметавонад ва ҳеч гоҳ шогирдонро ба он чиз шавқманд гардондан мумкин нест, ки худӣ омӯзгор ба он шавқ надорад, ниҳоят, дониши набударо ба шогирдон омӯзондан амри маҳол аст".

Кори мустақилона ҳамон вақт натиҷаи дилхоҳ медиҳад, ки агар омӯзгор фанни худашро

хуб донанд дар таълими он аз методҳои гуногун истифода бурда тавонад.

Дуруст интихоб кардани методи таълим яке аз вазифаҳои аввалиндараҷаи омӯзгор дар дарс мебошад. Гузашта аз ин, омӯзгор бояд бу хуби дарк намояд, ки метод маҷмӯи восита ва усулҳои дарсгӯӣ набуда, роҳи беҳтарини роҳбарӣ ба фаъолияти шогирдон, роҳи ташаккули ҷаҳонбинӣ ва тақомули фаъолияти ақлии онҳост. Санҷиши вазифаи хонагӣ, сӯҳбати таълимӣ, гузориши таҷрибаҳо, дарси экскурсионӣ, супоридани кори мустақилона ва ғайра фикри шогирдонро васеъ мегардонад, муносибати хайрхоҳонаи онҳоро ба он ҷӣ, ки дар дарс гузашта мешавад, ташаккул медиҳад.

Таҷриба нишон медиҳад, ки ин рукаи таълим ҳамон вақт натиҷаи дилхоҳ дода метавонад, ки агар донишҷӯ дар дарс на ҳам-

чун мушоҳидаҷӣ, балки баробари муаллим иштирокчи фаъоли ҳамаи ин корҳо бошад.

Гурӯҳи дуюми камбудӣ ва норасоӣҳо дар он зоҳир мегардад, ки муаллим хусусиятҳои психологии синну соли мактабиёро наметавонад, ё доништа ба он эътибор наметавонад. Фаромӯш набояд кард, ки ҳар як давраи синнусоӣ хусусиятҳои фарқкунанда ва хоси худро дорад.

Чунонҷӣ, фаъолияти дарсзудхукунии бачагони синну соли хурди мактабӣ бештар мақсаднок аст. Ин мақсадноқ, пеш аз ҳама, ба тараққиёти протсессҳои рӯҳии онҳо оид ба дарк ва эҳсоси муҳити атроф вобаста мебошад. Дар ин синну сол диққати ғайриинтиқорӣ дар кӯдакон тараққӣ кардааст. Хотираи онҳо ниҳоят гуногун аст. Онҳо аксари ҳодиса ва ашёҳоро ба таври механикӣ дар хотир нигоҳ медоранд. Дар тафаккури онҳо синтез аз анализ бартарӣ дорад. Ба онҳо ҳаёлотӣ эҷодӣ хос аст. Дар ин синну сол бачаҳо меъёрҳои ахлоқиро азбар мекунанд, қоидаҳои рафтор ва муносибат карданро ёд мегиранд. Дар ҳислаташон аксар вақт инчиқӣ ва яқравӣ мушоҳида мегардад.

Бачагони ин синну сол зуд мутаассиршавандаанд. Вале ин мутаассиршавӣ мутаашаккил нест. Хоҳиши доништагирии онҳо басо баланд мебошад. Онҳо аз рӯи принсипи "Ҳама чизро доништан меҳаҳам" амал мекунанд. Аз ин ҷост, ки суолҳои онҳо ҷӣ ба муаллимони ва ҷӣ ба падару модарон бешумор мебошанд. Онҳо ба эҳтимоми саршор дар хона дар бораи ҳодисаҳои мушоҳидакардаашон ва он ҷӣ ки дар дарсҳо омӯхтаанд, нақл мекунанд. Аз ин рӯ, фаҳмидан душвор нест, ки махсусан ба зиммаи муаллими синфҳои ибтидоӣ ҷӣ вазифаи масъулиятноке меистад. Дар ин синну сол барои дар байни хонандагони синфҳои I - IV тарбия намудани муносиба-

тҳои коллективӣ имконоти васеъ мавҷуд аст.

Наврасон бошанд, бидуни ин мавқеи ҷамъиятӣ ва низоми муайяни муносибати ҷамъиятии худро доранд. Онҳо дар дарсҳо аз омӯзиши системаноки далаҳо, ки дар синфҳои ибтидоӣ ҷӣ дошт, тадриҷан ба омӯзиши мунтазами асосҳои илм мегузаранд. Ин бошад, аз онҳо фаъолияти муттасилирӯҳӣ, хулосаҳои дуруст ва исботҳои равшан, диққату хотираи мустақамро тақозо мекунанд. Дар онҳо ба тадриҷ хислату рафтор ташаккул меёбад. Махсусан, барояшон мафҳуми "Ман", яъне эҳтироми шахсияти онҳо аҳамияти хосае пайдо мекунанд. Дар рафтору кирдорашон унсурҳои танқид пайдо мешаванд. Дар дарсҳои муаллимони камтаҷриба ва саҳлангор наврасон аксар вақт аз сабаби он, ки муаллим ҳар рӯз талабагони муайяно мепурсад, баҳои "дӯстдоронашро" баланд мекунанд, бемаврид нуқтагирӣ мекунанд ё нақли дилгиркунанда дорад, эътирозашонро баён мекунанд.

Аз ин ҷо ихтилофи байни муаллим ва хонанда ба вучуд меояд, ки ба пешравии таълим ҳалал мерасонад. Ихтилоф метавонад рӯй ҳам надидад, дар сурате, ки муаллим ҳамаи ин тағйироти психологии наврасро ҳамчун қонунияти тағйироти камолот донанд.

Муаллим дар фаҳмиши наврас дӯсти ўст, дӯсти ҳақиқатгӯӣ, одил ва меҳрубон, ки фаъолият баҳои наврас шартӣ зарурӣ буда, фанни таълимиаш барои доништа гирифтани асрори олам ба ў кӯмак хоҳад расонд. Муҳаббати ба муаллим доштаи ў ба муҳаббати фанни таълимиаш мубаддал мегардад. Ва баръакс, агар наврас зимни аз худ намудани фанни таълимие душворӣ кашад, ба омӯзгори ин фан эҳсоси беъътӣноӣ ба вучуд меояд. Ҳамин тавр, наврас мувофиқи фаҳмиши ҳаётии худ рафтору фаъолияти шахсии муаллимро дарк мекунанд. Ин, дар навбати худ, умуман ба рафти дарсҳои ў таъсир мерасонад.

Таълим ва тарбияи бачагони сини калони мактабӣ дар навбати худ душвор ва бартариҳои ба худ хосро дорад, ки муаллим ҷангоми ташкил ва гузаронидани дарс онҳоро бояд ба инобат гирад. Дар хонандагони синфҳои болоӣ худшиносӣ ташаккул меёбад. Онҳо ҷӣ ба шахсияти худ ва ҷӣ ба шахсияти муаллим баҳои объективӣ дода метавонанд. Инҳо ҷавононе мебошанд, ки ба ҳақди муайян касб интихоб кардаанд. Аз ин ҷост, ки онҳо ба фанҳои таълимӣ бо нигоҳи интихобӣ менигаранд. Дар ҳамаи синну сол ҷаҳонбинии онҳо ба таври фаъол ташаккул меёбад, зеро дарс ва ташаккули ҷаҳонбинӣ ду чизи аз ҳам ҷудо-нашавандаанд.

Дар хонандагони ин синну сол натаҷҳи ҳисси ба камолрасӣ (чунон ки дар наврасон буд), балки худӣ камолот зоҳир мешавад. Ин хонандагон аксаран гирандагони шиносномаи шаҳрвандони ҷумҳурии соҳибистиқлоли Тоҷикистон мебошанд. Онҳо дар арафаи даъват ба сафҳои артисти миллии Тоҷикистон ва иштирок дар органҳои интихобкунанда меистанд. Аз ин рӯ, дар ҷараёни таълими фанҳо ба ҳамаи ин тақарба тавоништан шинонаи ба амал баровардани имконоти рӯҳӣ ва иҷтимоии хонандаи сини калони мактабӣ

барои ҳазми барномаи пешбинишудаи мактаб аст, ки баробари хатми мактаб ба ў ҳуқуқи гирифтани номаи камолро медиҳад.

Ҷангоми ташкили ҷараёни таълим хусусиятҳои ба ҷаҳонӣ ниҳони бачагон роҳ ёфта тавоништани муаллимро ҳам ба эътибор гирифтани даркор аст. Муаллим хислату мизоҷи шогирдашро надоништа, хусусиятҳои ақлии ўро муайян накарда, хоҳишу рағбати ўро ба эътибор нагирифта, роҳ ва усулҳои дурусти таъсиррасониро ба донишомӯзон кор фармуда наметавонад. Ҷӣ қада-ре ки дар синф шумораи хонандагон зиёд бошад, хислатҳои фардии онҳо ҳамон қадар беш мегардад.

Ҳеч гоҳ хонандагони аз ҷиҳати хислату рафтору фаҳмиш ба ҳам монанд ва баробар вучуд дошта наметавонанд. Бинобар ин ба муаллим лозим меояд, ки ба ҳар як хонанда алоҳида кор барад, маҳорати ўро кашф намояд.

Гурӯҳи сеюми камбудихоӣ кори педагогӣ дар он аст, ки омӯзгор дар ҷараёни дарс хилофи рафтори педагогӣ кор мекунанд. Яъне, омӯзгор ҷангоми талаби иҷрои супоришҳо эҳтироми шахсияти хонандаро фаромӯш мекунанд.

Рафтори номатлаби педагогии муаллим дар бисёр ҳолатҳо зоҳир мешавад, ҷӣ дар сарзаниши хонанда дар назди рафиқонаш, ҷӣ дар муҳокимаи ин ё он рафтори ношоистаи хонанда, ҷангоми таҳлири супориш ё дар вақти тафсири кори донишомӯзии хонанда дар назди падару модари ў.

Дар илми педагогика рафтори педагогии муаллим беҳуда ба қисмати хислатҳои иртиботии ў дохил карда нашудааст. Дар рафтори педагогии муаллим, пеш аз ҳама, бояд ёфта тавоништани воситаҳои манфиатбахши таъсиррасони ба хонанда, риояи ҳақди истифодаи ҷораҳои тарбиявӣ ва ба эътибор гирифтани вазифаи аниқ ва равшани педагогӣ вучуд дошта бошад.

Ба омӯзгор лозим аст, ки унсурҳои зерини рафтори педагогӣро ҳамчун ҷараёни мураккаби кори педагогӣ ба эътибор гирад:

1. Муҳаббати оқилонаи муаллим ба хонандагон ва шакли мукамали муомилаи педагогӣ.
2. Яғнагии эҳтироми шахсияти хонанда ва талаботи асосноқ педагогӣ.
3. Яғнагии боварӣ ва назорати педагогӣ.
4. Яғнагии корва рафтори муаллим.
5. Ҷангоми муносибат бо хонандагон риоя кардани соддагии баён бо назардошти фасеҳиву самимият ва оҳанги хайрхоҳонаи нутқ.

Яке аз зухуроти рафтори педагогии муаллим ба ҳисоб гирифтани меъёри ҳар гуна таъсиррасонии педагогӣ, аз қабилӣ таҳсин, сарзаниш ва насихат мебошад. Муаллимони таҷрибанок дар ин масъала умуман ва бахусус дар дарс нозуқрафтор ва бодидқатанд.

Аз ин ҷост, ки дар байни омилҳои гуногуни ташаккули муносибатҳои хайрхоҳонаи хонандагон ба донишомӯзӣ аз байн бурдани камбудихоӣ рафтори педагогӣ аҳамияти махсус дорад.

Бинобар ин ба муаллим зарур аст, ки ба донишомӯзони ва дарсгӯи худро пешақӣ ҳамаҷониба тайёр кунанд.

Абдунаби ТОШМАТОВ,
номзади илми физика ва математика,
дотсенти кафедраи физика, методикаи
таълими физика ва технология
материалҳо

"Мусоидат ба рушди инсоният, татбиқи идоракунии ҳамаҷонибаи захираҳои об, таъсири манфии тағйирёбии иқлим, пешгирии офатҳои табиӣ, истифодаи судманди захираҳои гидроэнергетикӣ, такмили заминаи меъёри ҳуқуқӣ ва механизмҳои институционалӣ, таҳияи инфрасохтор ва бунёди заминаи дахлдори воситаҳои амалисозӣ, аз ҷумла системаи иттилоотӣ ва системаҳои иттилоотӣ, корҳои илмию тадқиқотӣ, рушди тавонмандӣ ва дигар воситаҳои идоракунии об, беҳтар кардани дастрасӣ ба санитария" аз масъалаҳои муҳиме мебошад, ки дар асарҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ҳошияи иҷтимоии 72-юми Маҷмаи Умумии Созмони Милали Муттаҳид ба муносибати оғози Даҳсолаи байналмилалии амал "Об барои рушди устувор", солҳои 2018-2028 ба таъбириши, диққати олимону муҳаққиқон ва омӯзгоронро ба худ ҷалб намудааст.

Об ба мушкилоти илми бунёдӣ дохил мешавад, ки ҳоло то андозаи зарурӣ пурра ташақкул наёфтааст. Дар ҳақиқат об барои сайёраи мо аҳамияти калон дорад, бе об дар Замин ҳаёт ғайримمкон аст. Бе об ягон раванди геологӣ ба амал намеояд. Об на фақат дар организми ҳамаи мавҷудоти зиндаи сайёраи мо, балки дар ҳамаи моддаҳои рӯи Замин-дар маъданҳо, дар ҷинсҳои кӯҳӣ ва ғайра мавҷуд аст. Омӯзиши ҳосиятҳои беназири об барои мо доимо асрори нав ба навро мекушоад, ба мо муаммоҳои навро пешниҳод намуда, моро ба кофтуковҳои илмӣ ҷалб менамояд. Аз содда будани одамон муддати дароз онро моддаи тақсимнашавандаи оддӣ мешумориданд ва фақат бо ташаббуси олими англис Г. Кавендиш, соли 1766 инсоният дарк намуд, ки об элементи химиявии оддӣ набуда, балки аз пайвастиҳои гидроген ва оксиген иборат аст, ки дар тар оро олими фаронсавӣ А. Лавуазье (1783) исбот намуд. Дар зери мафҳуми формулаи H₂O маълум мешавад, ки моддаи муаммое пинҳон аст, ки то ҳоло мутахассисони соҳаи илм оид ба об ҳал карда наметавонанд. Об - пайвастиҳои химиявӣ буда, аз 11,11% гидроген ва 88,89% оксиген (аз рӯи масса) иборат аст.

Дар ҳақиқат, оид ба мушкилоти об солҳои охир мутахассисон машғул мебошанд, ягон соҳа ё муассисае нест, ки бо об сару кор надошта бошад. Дар назар менамояд, ки дар бораи об мо ҳама чизро медонем, лекин чӣ қадаре ки мо онро меомӯзем, ҳамоно қадар дилҳоҳои шавқовар, қонуниятҳои ғайримукаррариро (аномалия) ошкор менамоем, ки маънидод кардани он лозим мешавад. Об - дорои як қатор ҳосиятҳои беназир ва ғайримукаррарӣ мебошад, ки баъзеи онҳо барои ташаққули иқлим ва рельефи сайёраи мо, ҳаёти ҳайвонот ва растаниҳо аҳамияти муайян дорад. Агар ин ҳосиятҳои "ғайримукаррарӣ" намебуданд, организмҳои зинда наметавонистанд, ки ҳарорати бадани худро нигоҳдоранд, наметавонистанд, ки моддаҳои гизо-

ҲОЛАТИ ИМРӯЗАИ ИЛМ ОИД БА ОБ

(МУШКИЛОТ ВА ИМКОНИЯТҲОИ РУШДИ ОН)

диҳандаро ҳазм кунанд. Мо ҳоло баъзеи онҳоро дар поён дида мебароем.

Мисол, мувофиқи қонуниятҳои барқарор карда шудаанд, дар ҷорҷубаи чунин илмҳо, монанди физика ва химия мо бояд интизор мешудем, ки:

"Об дар ҳарорати -70°C ба ҷӯш меомад ва ҳангоми -90°C ях мекард;

"Об аз нӯги ҷумак наҷакида, балки ҳамчун фавраки (струя) борик ҷорӣ мешуд;

"Ях бояд, ки ғарқ мешуд на ин, ки дар сатҳ шино мекард.

Об боз дорои дигар ҳосиятҳои ғайримукаррарӣ мебошад, ки татқиқотҳо аз рӯи он дар ояндаи наздик кашфиётҳои ғайриҷашмдошти навро мерасонад.

Об-ягона моеъ дар рӯи Замин мебошад, ки барои он вобастагии гармиғунҷоиши хос аз ҳарорат дорои қимати хурдтарин (минимум) мебошад. Ин қимати хурдтарин ҳангоми ҳарорати +35°C ба амал меояд. Дар ин ҳолат ҳарорати муқаррарии бадани инсоният, ки аз се-ду ҳиссаас (аз сини айёми ҷавонӣ ва аз ин боло) аз об иборат аст, дар ҳудуди ҳарорати 36-38°C ҷойгир мебошад. Гармиғунҷоиши хоси об 4180 Дж/(кг·°C)-ро ташкил медиҳад. Гармии хоси гудоши дар шароити муқаррарӣ (нормалӣ) ва ҳарорати 100°C, ҳангоми гузариш аз ҳолати ях ба ҳолати обӣ 330 кДж/кг ва гармии хоси буғшавӣ бошад - 2250 кДж/кг-ро ташкил медиҳад.

Гармиғунҷоиши об ғайримукаррарӣ баланд аст. Барои он ки ягон миқдори муайяни об ба як градус гарм карда шавад, зарур аст, ки назар ба дигар моеъҳо энергияи зиёд сарф кардан лозим мешавад. Аз ин ҷо қобилияти беназири нигоҳ доштани гармӣ сарчашма мегирад. Аксарияти дигар моддаҳо дорои чунин ҳосиятҳо намебошанд. Ин хусусияти махсуси об имконият медиҳад, ки дар инсон, ҳарорати муътадил баданаш дар рӯзҳои гарми тобистон ва шабҳои салқин дар як сатҳ нигоҳ дошта шавад.

Аз гуфтаҳои боло бармеояд, ки об нақши асосиро дар равандҳои ба танзим даровардани мубодилаи гармии инсон иҷро мекунад ва ба ӯ имконият медиҳад, ки ҳангоми нисбатан кам сарф кардани энергия ҳолати худро нигоҳ дорад.

Дар натиҷаи нисбатан зиёд гардидани бузургии гармиғунҷоӣ ва гармии ниҳони табиӣ дар инсон, ҳаҷми бениҳоят бузурги онҳо дар сатҳи Замин аккумуляторҳои гармиро тасаввур менамоянд.

Хусусияти беназири об дар зичии ӯ мушоҳида карда мешавад. Зичии аксарияти моеъҳо, кристаллҳо ва газҳо-ҳангоми гарм кардан то ҳуди конденсатсия (буғшавӣ), кам ва ҳангоми хунук кардан то ҳуди кристаллизатсия зиёд мешавад. Зичии об ҳангоми аз 100 то 3,98°C хунук намудан монанди дигар моеъҳо меафзояд. Лекин дар ҳарорати 3,98°C ба қимати калонтарин ноил гардида, дар оянда бо хунук намудан кам шудан мегирад. Бо дигар маъно, зичии калонтарини об на дар ҳарорати яхшавӣ 0°C, балки дар ҳарорати 3,98°C мушоҳида карда мешавад.

Як қатор боиси қаҳишмонанд камшавии зичии об (9%) мегардад, ҳолон ки дар аксарияти дигар моддаҳо раванди кристаллизатсия бо зиёдшавии зичӣ оварда мерасонад. Вобаста ба ин, ях нисбат ба оби моеъ ҳаҷми калонро ишғол менамояд ва дар сатҳи худро нигоҳ медорад.

Чунин рафтори ғайриоддӣи зичии об барои нигоҳ доштани ҳаёт

дар рӯи Замин бениҳоят муҳим аст. Ях сатҳи болои обро пӯшида истода, дар табиат нақши ба худ хоси кӯрпаи шинокунандаро бозода, дарёҳо ва обанборҳоро аз оянда ях бастан ҳимоя мекунад ва бо ин олами зеробино нигоҳ медорад. Агар зичии об ҳангоми яхбандӣ зиёд мегардид, он гоҳ ях нисбат ба об вазнин мешуд ва ях фуру (гута) мерафт, ки ба фавти ҳамаи мавҷудоти зинда дар дарёҳо, кӯлҳо ва уқёнусҳо меовард ва Замин биёбони яхирно менамуд, ки

ин ҳатман ба марги ҳамаи ҳайвонот оварда мерасонид.

Об - маҳлукунандаи хуб ба ҳисоб меравад. Агар ба вай вақти кифоя ҷудо намоем, ӯ метавонад, ки умуман дилҳо ҷисми саҳтро маҳлук наояд. Маҳз, ҳамин қобилияти беназири маҳлукгардони об мебошад, ки ба ягон кас муяссар нашудааст, ки оби тозаи химиявӣ ҳосил карда бошад, вай ҳама вақт дар худ маҳлули маводи зарфи дар он ҷойгирбударо дорад.

Азбаски бадани инсон аз 65% (дар кӯҳансолӣ) то 75% (дар хурдсолӣ) аз об иборат аст, табиист, ки вай мутлақан барои ҳамаи системаҳои асосии таъминоти ҳаёти инсон зарур аст. Вай дар хуни инсон (83%) мавҷуд аст ва имконият медиҳад, ки ҳазорҳо модда ҳамчун маҳлул аз рӯи системаҳои хунгузар, ки барои ҳаёт зарур аст, интиқол ёбад. Об дар балғам (96%) вучуд дорад, ки аз рӯдаҳо моддаҳои ғизонокро аз рӯи бофтаҳои организми зинда бурда мерасонад.

Қайд кардан лозим аст, ки об дар шароити табиӣ метавонад дар се ҳолати агрегатии модда мавҷуд буда тавонад. Бо ҳамин сабаб, дар вақтҳои охир олимони ба нанотехнология диққати калон медиҳанд ва махсусан татқиқотҳои илмиро дар соҳаи нанотехнология ё ин ки ҳолатҳои наноандозаҳо (наноразмерных) баҳо медиҳанд ва дар вақтҳои наздик, махсусан тадқиқотҳои об мавқеи асосиро ишғол менамояд.

Гуфтан мумкин аст, ки об дар шакли қабатҳои тунук-ин нанообъект мебошад. Дар ҳамин қабатҳои тунуки об аксарияти ҳосиятҳои ғайримукаррарии он ошкор карда мешавад ва қомилан имконпазир аст, ки ҳангоми омӯзиши он дар чунин ҳолат мо метавонем дар бораи об маълумотҳои зиёде ҳосил намоем.

Ба нанотехнология нанообъектҳо машғул шуда, мо ҳатман ба ҳолати наноандозаҳои об дучор мешавем ва маҳз аз ҳамин ҳолат ин ба марҳилаи тамоман нави технологияи об оварда мерасонад. Об ҳаётро офарид-ин механизмро дарк намуда онро мумкин аст, ки ба манфиати инсон истифода бурд.

То вақтҳои охир аксарият шубҳаомез муносибат ба масъалаи сохти об дошанд. Ҳоло ҳама медонанд, ки об дорои сохт мебошад ва барои ҳамин яке аз мушкилоти об ин омӯзиши сохти об мебошад.

То ҳоло методҳои бевосита (муствақим) вучуд надоранд, ки имконият диҳанд, ки сохти обро татқиқот намоем, методҳои маъмули

физикӣ нокифоя аст, ки ин сохт дарк карда шавад, лекин ҳамааш, аз он ҷумла, методҳои татқиқот тақмил дода шуда истодаанд, ки барои ҳалли ин мушкил ёри мерасонад.

Фақат татқиқотҳои таркиби об метавонад асрори онро ошкор намояд. Дуруст аст, ки мо сохти об, маҷмӯи онҳоро медонем, лекин оид ба ҳосиятҳои алоқаи онҳо кам медонем, чунки дар ин ҳолат онҳо ҳама вақт гуногунанд, онҳо бо объектҳои, ки пайваст мешаванд ба таври гуногун алоқа мекунад. Гуногуншавии олами моро иҳотакунада бо гуногунрагии сохти об муайян карда мешавад.

Омӯзиши таркиби об зарбаи илми навро дар бунё-

ди фанҳои табиатшиносӣ таъмин менамояд. Ин, эҳтимол проблемаи муҳимтарин дар айни замон ва самти ояндадор дар илм оид ба об ба ҳисоб меравад.

Доир ба масъалаи об боз якчанд мушкилоти муҳим ва тезу тунд мавҷуд аст, ки барои ҳалли он стратегияи муайян зарур аст. Аз рӯи мулоҳизаҳои экспертҳои Созмони Милали Муттаҳид мушкили оби шаффоф яке аз масъалаҳои тезу тунд дар ҷаҳон ба ҳисоб меравад. Зиёда аз 3 миллиард инсон дар ҷаҳон аз норобарии он танқис мекашанд. Вобаста ба ин, муҳтасар оид ба мушкилоти нигоҳдори захираҳои оби ва эҳтиёткорона муносибат намуно ба об қайд кардан мумкин аст.

Мавриди зикр аст, ки бо ташаббуси Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон аз соли 2000 то 2016 бо ташаббуси Тоҷикистон МУСММ 7 лоиҳаро оид ба об қабул кард. Дар байни онҳо "Соли баналмилалии оби тоза", барои соли 2003, Даҳсолаи байналмилалии амал "Об барои ҳаёт", солҳои 2005-2015, "Соли баналмилалии ҳамкорӣ дар соҳаи об", соли 2013 ва Даҳсолаи байналмилалии амал "Об барои рушди устувор", солҳои 2018-2028 мебошад. Дар ин ҷаласа Сарвари давлати Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон оид ба ҳадафҳо ва зарурати лоиҳаҳои мазкур таҳияи тадбирҳо оид ба ҳалли масъалаҳои марбут ба оби ошомидани бар нафъи аҳли башар маълумоти дақиқа пурмуҳтаво ва тақлифу пешниҳодҳои асосноку созандаро ба миён гузоштанд, ки ин боиси хушнудии мардуми тоҷик аст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар раванди ҳалли мушкилоти марбут ба об саҳми арзандае гузоштааст.

Дигар мушкили муҳими об, ки аз дигаронаш кам нест-ин мушкили ба таври сунъӣ тоза кардани об мебошад. Ҳалли ин масъала ҳама ба нигоҳ доштани мувозинагии ҷаҳони истеъмоли об мусоидат мекунад.

Мушкили таъмин намудани аҳоли бо оби ошомидани низ масъалаи муҳим аст, чунки ин ба саломатии одамон дахл дорад. Барои ҳалли ин мушкил корҳои зиёде барои мутахассисони гуногун мавҷуд аст: ин пеш аз ҳама коркарди технологияҳои нав барои ҳосил кардани оби ошомидани; ин тақмил додани хатҳои обгузар ва

шабақаҳои обкашонӣ, ин назорат аз болои истеъмоли об ва ғайраҳо мебошад.

Об-ин худ моддаи муқаррарӣ буда ва муҳимтарин моддаи олами моро иҳотакунада ба ҳисоб меравад. Нақши об бешубҳа бузург аст, вай ба ҳамаи равандҳои моро иҳотакунада таъсир мерасонад, ин пеш аз ҳама ба инсоният. Барои ҳамин, онро мо иваз ва тағйир дода наметавонем, чунки вай офарандаи ҳаёт аст, мо бояд то охир ӯро дарк намоем, то ки онро дуруст истифода барем ва аз ҳама муҳим онро нигоҳ ва эҳтиёт намоем. Агар шакли онро тағйир диҳем, мо мувозинатро вайрон менамоем ва муҳимаш ин ки ҳаётро бой медиҳем. Ҳама вақт фаромӯш набояд кард, ки об ва ҳаёт аз ҳамдигар ҷудонашавандаанд. Бо ҳамин шиор, моҳи апрели соли 2018 дар факултаи физика ва математикаи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ конференсияи илмӣ-амалӣ бахшида ба Даҳсолаи байналмилалии амал "Об барои рушди устувор", солҳои 2018-2028 гузаронида шуд, ки дар он масъалаҳои зерин мавриди омӯзиш ва муҳокима қарор гирифтанд:

- ҳосиятҳои (физикӣ, химиявӣ, биологӣ) об;

- сифати об;

- тоза намудани об;

- об - саломатӣ ва боигарии мо.

Конференсия аз тарафи аҳли илм дастгирӣ васеъ ёфт. Бо маърузаҳо мутахассисон ва кормандони илм баромад намуданд. Онҳо масъалаҳои муҳими ҳаёт - таъмин намудани аҳолии ҷумҳурӣ бо оби ошомидани ва мушкилоти нигоҳдори захираҳои оби ва сарфакорона истифода намудани онҳоро мавриди муҳокима қарор доданд. Маърузаи донишҷӯён, ки боиси шавқовар гузаштани конференсия гардид, низ оид ба масъалаҳои истифодаи сарфакорона ва тарзҳои тоза намудани онро фаро мегирфт.

Дар охири конференсия мусоҳиба баъди иштирокиёни васеи мутахассисон, олимони ва донишҷӯён оид ба ҳосиятҳои асосӣ ва парадокси об, технологияҳои муосири иқтисодӣ, нигоҳдори ва тоза намудани об, масъалаҳои таркиби об, оид ба аҳамияти ва гуногуншакли захираҳои оби ҷумҳурӣ ва зарурати самаранок истифодабарии он муҳокима гардиданд.

Барои омӯзиши ҳосиятҳои об ҳазорҳо корҳои назариявӣ ва эксперименталӣ бахшида шудааст, лекин ҳамаи онҳо нопурра буда бо ҳам мутобикат карда нашудаанд. Масару Эмото-олими ҷопон равшану возеҳ тавофутро дар сохти молекулаҳои об ҳангоми таъсири он бо муҳити атроф намоиш додаст: об худро ҳамчун ҷавҳари муфаккир, ки бо ҳамаи Кайҳон мубодилаи ахборот дорад, зоҳир мекунад. Ҳамаи татқиқотҳои, ки ба об тааллуф дорад, ҳатман бо яқдигар бо як марказ, ки ҳоло нест, мувофиқ кунонида шавад. Қафомонӣ дар омӯзиши мушкилоти бунёдии об, рушди ҳамаи илмҳои табиатшиносиро нигоҳ медорад, илм бояд, ки ҳатман рӯй ба об баргардонад.

Дар ҳақиқат, ба ҳосиятҳои об нигоҳ намуда ҳулоса баровардан мумкин аст, ки дилҳо ҳосияти он беназир аст. Фақат об-ягона моддаест дар сайёра, ки дар се ҳолати агрегатии модда-моеъ, сахтӣ ва газмонанд вучуд дошта тавонад. Ҳамин тавр, об нақши муҳимро дар мубодилаи энергетикӣ-ахборотии инсон ва табиат иҷро мекунад. Бо ақидаи як қатор олимони об дорои хотира мебошад ва метавонад, ки саломатиро таботат ё ин ки хароб (нобуд) намояд.

ЗАБОН-ПОЙДОРНИ МИЛЛАТ

Назрӣ БАРОТОВА,
донишҷӯи соли 3-юми факултати таърих,
ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалӣ

Забон воситаи муомилот ва муоширати одамон аст. Донишҷӯи ин ё он забон ба кас имконият медиҳад, ки аз бурду бохт, вазъият ва камбудии талаботи рӯзма-раи ҳаёт огоҳ гардад. Донишҷӯи забони хориҷӣ донишҷӯи воқеияти ҳаёти миллати дигар ва кулли дигаргуниҳои олам аст. Барои омӯхтани забони дигар мо бояд, пеш аз ҳама забони модарии хешро ба хубӣ донем. Озодона ҳамаи соҳаҳои ҳаёти худро омӯхта аз худ намоём.

Президенти Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон оид ба манзалати забони модарӣ чунин гуфтаанд: "Миллате, ки арзишҳои миллии хешро қадр карда наметавонад, қимати манзалати забони миллати ғайраро низ эътироф карда наметавонад".

Аз ин рӯ, бисёр мебоҷад қаҳд намуд, ки забони миллати хешро ба пуррагӣ аз худ кунем. Дар қатори омӯхтани забони хеш мо бояд дигар забонҳоро низ биомӯзем. Дар мавриди омӯхтани забони дигар кас метавонад бе ягон душворӣ ба ин ё он забон гуфтугӯш намояд.

Рӯзномаву маҷалла ва ахбори он миллатро ба хубӣ аз худ кунед. Ӯ худ ҳангоми мусофират ё сафар ба моневу душворӣ рӯбарӯ нагардем.

Сарбаланду ифтихорманд аст, фарде ки донандаи чандин забон аст.

БЕҲТАРИН УСТОДИ МАН

Дилрабои НЕМАТУЛЛО,
донишҷӯи соли 1-уми факултати
омӯзгорӣ

Омӯзгор тарбиятгари наслҳои имрӯзу фардои давлати миллат аст. Омӯхтани илму донишу маърифат ва таълиму тарбия бе ин шахсияти бузургвор ғайримикон мебошад. Ҳатто то дараҷае, ки қадри устод аз падари бузургвори мо дар пеш аст. Инсон ҳамон замон ба қадри устоди худ мерасад, ки худ устод ва тарбиятгар гардад. Ҳарчанд омӯзгори аввалини инсон ин модар мебошад, вале тарбиятгари дуҷуми инсон ин устод аст. Ба воситаи ин шахси бузург мо метавонем ба кулҳои баланди илму донишу маърифат ноил гардем.

Қадри устод аз падар беш аст,
В-аз падар устод дар пеш аст.

Мутассифона, инсонҳои ҳастанд, ки ба қадри устоди худ намерасанд ва бо гузашти вақт худ устод мегарданду кушишу заҳмати худро нисбат ба шогирдонаш мебинанд баъд ба қадри устоди худ мерасад. Ҳамаи ин суҳанҳои бузургу пурҳикматро бо устоди фанни равоншиносии худ Шарипов Анвар мебахшам.

Ман дар бораи ин шахс ҳарчанд бисёр суҳан кунам, рӯи авроқҳои сафедро пур намоям, вале ба як лаҳза кушишу заҳмати он кас баробар шуда наметавонам. Ман ин устодро ҳамчун идеали ояндаи худ интихоб намудам ва мехоҳам, ки дар оянда ба мисли он кас пеши омӯзгориро интихоб намуда, дарсҳои шавқовар гузарам.

МИНБАРИ

ЭЙ ПАДАР...

НАВҚАЛАМ

Он чӣ ҳаст маро падар,
Танҳо ту ҳастӣ басар.
Равам ба ҳар хонаву дар,
Танҳо туро ҷўям падар.
Равам ба ҳар саҳрову дар,
Фарёд занам номи падар.
Вақте ту бошӣ ҳамсафар,
Гул мекунад хонаву дар,
Афсӯс чашми ту касал.
Шудам аз хона бадар,
Алқисса шудам бебабар.
Рафтӣ ба он дунёи дигар,
Дигар падар нест дар бар.
Шудам ман девонатар,
Ар медоштам болу пар.
Мерафтам пеши падар,
Чунки имрӯз дидам як писар.
Бо чашми гирёну дар,
Дод мезад эй падар.
Марава аз пеши назар,
Ба он дунёи дигар.
Эй падару эй падар.

Хуснигул ОДИНАЕВА,
донишҷӯи соли 2-юми
факултати филологияи тоҷик
ва журналистика

ОМӢЗГОР-САРВАРУ САРКОРИ ИНСОН

Сироҷиддин САФАРЗОДА,
донишҷӯи соли 1-уми факултати
филологияи хориҷӣ

Муаллим, омӯзгор вожаҳое, ки барои фарзанди одам ошною муқаддас ҳастанд. Зери ин калимҳои бузург омӯзандаи илму дониш, фарҳангу адаб ва пешвобу оинаи миллат таҷассум меёбад. Муаллим шахси барумандест, ки аз хурдӣ инсонро илму адаб омӯхта, ўро ба воя мерасонад. Ӯ шахсест, ки дар баробари волидони мунису ғамхор касро олами маънӣ меомӯзонад.

Муаллимро имрӯз метавонем ба равшангари шомӣ шогирдон ташбеҳ диҳем, нуре гўем, ки чашмони шогирдонро равшанӣ мебахшад, оламро мунаввар ва мушқилҳои ҳамавро осон мегардонад.

Ҳар киро устод набвад, кор бар бунёд нест,
Дар раҳи маънӣ рафиқе беҳтар аз устод нест.

Сарчашмаи ҳама хушиҳо, ободии ҳамаи маҳфилҳо, бузург гардидани ҳамаи шогирдони баркамол маҳз бар омӯзгорон вобастагӣ дорад. Омӯзгорон вазифаи ниҳоят душворро бар зимма гирифта, дар зиндагии пур аз нозу ниёз тифли инсониятро тарбият менамоанд.

Муаллимро бузургон муҳандиси рӯҳии инсон номидаанд. Тавре ки муҳандис нақша ё созмони ягон кореро ташкил медиҳад, муаллим низ аз рӯзи аввал ба шогирдон адабро меомӯзонад ва онҳоро ба ҳаёти солими оянда ва мустақилона омода месозад. Муаллим ин худ оинаи халқ аст. Оинае, ки ба он нигариста, нуқсонҳоро бартарофта мекунанд.

Ҳамин тавр, пеши омӯзгорӣ натавонанд касб аст, балки ин ишқ аст, муҳаббат аст, самимият аст. Ин мақом ба шахсе сазовор дониш менамояд, ки дар симои ӯ адлу инсоф ва бародариву баробарӣ дида мешавад. Омӯзгор бояд зоҳиран ва ботинан пок бошад.

ЛИБОСИ МИЛЛӢ-МУ- АРРИФГАРИ МИЛЛАТ

Фарзона ИБРОНЗОДА,
донишҷӯи соли 2-юми факултати
филологияи хориҷӣ

Хунаро омӯз к-аз хунармандӣ,
Даркушоӣ кунӣ на дар бандӣ.

Ҷумҳурии Тоҷикистон мероси ғани таърихи фарҳангӣ ва захираҳои табиӣ дорои мебошад, ки барои рушди ҳам сайёҳии дохилӣ ва ҳам хориҷӣ мусоидат менамояд. Боиси сарфарозист, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми навбатии худ ба Маҷлиси Олӣ бо мақсади тараққӣ додани соҳаи сайёҳӣ, муаррифии шоистаи имкониятҳои сайёҳии мамлакат ва фарҳанги миллӣ дар арсаи байналмилалӣ, қалби сармаю ба зербинии соҳа соли 2018-ро "Соли рушди сайёҳӣ ва хунароҳои мардумӣ" эълон намуданд.

Сайёҳӣ яке аз соҳаҳои сардариномаи иқтисодӣ барои суръати баланди рушди худ эътироф гардидааст. Бо талошҳои соҳаи нави пайгирони Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон таваҷҷуҳи ҷомеаи ҷаҳонӣ ба бахши сайёҳии Тоҷикистон зиёд гардида, симои мамлакат ҳамчун давлати осоишта ва дорои захираҳои бойи сайёҳӣ боз ҳам устувор мегардад.

Имрӯзҳо баъзе аз қавонони тоҷик ба пӯшидани либосҳои ба фарҳанги тоҷик хоснабуд, яъне ба бегонапарастӣ машғуланд, ки он боиси таассуф мебошад. Либоси миллӣ муаррифгари миллат, нишон аз фарҳангдорӣ ва яке аз рӯкҳои асосии тамаддуни ҳар қавм аст.

Мо қавононро зарур аст, ки фарҳанги миллии худро ҳифз намоём, пайравӣ аз суннатҳои чандҳазорсолаи миллати худ кунем, либоси миллии худро дар кишвари худ ва берун аз он тарғиб намоём ва зебопарастиву рушди хунароҳои мардумиро минбаъд ба дигарон талқин намоём. Либоси миллӣ як қузӣ фарҳанги миллат ба шумор рафта, ёдгори аз аҷдодонамон аст, ки дар тӯли қарнҳо шинამии зебандагиашро гум накардааст.

Либоси чакан - либосест, ки таърихи ҳазорсола дорад. Либоси чакан, асосан, ду навъ дорад ва онро бештар дар қисми ҷанубии Тоҷикистон мушоҳида кардан мумкин аст. Чакан либоси духтарони тоҷик буда, яке аз намунаҳои беҳтарин аст ва он метавонад номи "Попурӣ"-ро низ гирад. Либоси чаканро асосан бо риштаҳои ранга медӯзанд.

Атлас - яке аз либоси занони тоҷик буда, дар муқоиса бо куртаи чакан муосиртар буда, либосҳои замонавии духтарони Тоҷикистон ба ҳисоб меравад. Аксари духтарони тоҷик либоси атласро бо тоқӣ ва камзӯл ба бар менамоанд. Рангҳои атлас, ки рангҳои тирӯ камони баҳориро менамоянд, ифодагари тинҷиву осоиштагӣ мебошанд.

Гулдӯзӣ - бошад яке аз муассиртарин шаклҳои либоси миллӣ ба ҳисоб меравад. Он, асосан, пас аз ба даст овардани истиқлолияти Тоҷикистон миёни ҳаводорону мухлисон худ муаррифӣ шуд. Ин либос низ яке аз зоботарин либосҳои духтари тоҷик ба ҳисоб меравад.

Давоми ду даҳсолаи охир хунароҳои мардумӣ аз қабилӣ зардӯзӣ, гулдӯзӣ, чакандӯзӣ, кашидадӯзӣ, кандакорӣ, заргар, куллогарӣ ва дигар сунатҳои миллии қадима ба тарзи услуби нав эҳё шуданд.

DON'T WASTE TIME

Mirjalol NORMATOV,
3rd-year of faculty of foreign philology

Warren Buffet once said " The more you learn, the more you earn " That's so true. Look at the successful people like Bill Gates, Steve Jobs, Elon Musk, Mark Cuban and any other highly successful people. They are successful, because they use their time right. They are successful, because they are lifetime learners. They commit to learning new things every single day. Warren Buffet one of the wealthiest human on the planet. He's famous for reading more than 5 hour every day. Bill Gates reads one book per week. Mark Cuban 3 hours a day. Successful people never stop learning. Think about this. You have \$86 400 to spend every single day, but when the day is over the money disappears. You can't get it back. Wouldn't you try to spend all of the money before it disappears? Wouldn't you try to use it wisely? Use it as best you could. The sad part is we only have 86 400 seconds in a day and most people take this time for granted.

Most people let this time disappear without a second thought. We never get this time back. We must use it wisely! We must be productive. We must use our time to do things we enjoy or use it to set up our life , so we can spend our future doing more things. We want to do instead of wasting our time on meaning less things use it to learn new things. The time you spend playing video games or partying with your friends will never come back. Once you use that time it's gone forever. Use your time wisely! Read books, study hard and learn as much as you can. Most people give up on their dreams because it gets too hard. A lot of students stop chasing their dreams because of one failed test. Matter of fact most students don't even try their best when they take the test. They stop believing in themselves and once the believe is killed , the dream is killed. If you have a dream. You must do everything to make it into reality. It doesn't matter how many times you fail a test. Never stop believing in yourself. Life itself is a test. Sometimes you will fail but the only way can be a failure is if you stop trying. Whatever dream you have use all your energy to make it into reality. Success is not about the money, the fame or a big house. It is about becoming The Best Version of Yourself ?

TO THE MOST SPECIAL TEACHER IN THE WORLD

Mahina SHARIPOVA,
mhe student second year of foreign
philology, german, english department

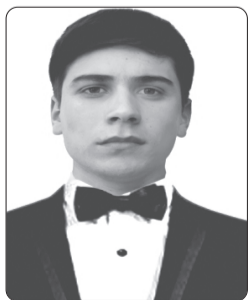

A teacher is a person who shapes the future of everyone by providing best education to his students. Teacher plays a great role in the education of every student. Teacher are never bad, it is only their way of teaching. As people say: One book, one pen, one child and one teacher can change the world!

I study at the faculty of foreign philology. There are many active teachers on our faculty, but one of the best teacher, was our German teacher. His name was Saidov Abdullo. He was a good teacher, who always had a big smile on his face, and make us happy too. We liked very much his methods of teaching, and brought a good percentage in his subjects. He taught us about the reality of life, his own experience of life and other ways to get out of the situations in any ways. We were lucky, that we had a teacher like him. Dear teacher. We all wish you success in you works, and in you life. We thank you for support and enlighten all our way. Thank you Teacher!

ТАБИАТИ ШАҲРИ КӢЛОБ

Амирҷони АБДУЛЛО,
донишҷӯи соли 1-уми факултати таърих,
ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалӣ

Шаҳр ва деҳа ҷойи аҳолинишин мебошад. Дар шаҳри Кӯлоб кӯчаҳо ва биноҳои баландошиёна зиёданд. Заводу осорхона, театр, муассисаҳои олию таълими ва бозору мағозаҳо нисбатан бештар дар шаҳр ҷойгир шудаанд. Дар кӯчаҳои шаҳр нақлҳои мусофирбар хеле зиёд ҳаракат мекунанд. Аҳолии шаҳр дар заводи муассисаҳои олию таълими, табобати ва бозору мағозаҳо кор мекунанд.

Табиати шаҳри Кӯлоб хеле зебо ва дилкаш мебошад. Дар кӯчаю гулгаштҳои шаҳр дархтони сояфкан ва оромиш зиёд шинонида шудааст. Одамон аз тамошои онҳо ҳаловат бурда истироҳат мекунанд. Мо бояд ба қадри дархтон ва гулу гиёҳи шаҳр бирасем. Табиати шаҳри худро бояд муҳофизат кунем.

ГУЛЧИНЕ АЗ ГУФТОРИ БУЗУРГОН ДАР БОРАИ ИЛМУ ДОНИШ

Қаюм САНИГОВ,
номзади илми педагогика, дотсенти
кафедраи забони тоҷикӣ бо
методикаи таълими он

Дониш андар дил чароги
равшан аст,
В-аз ҳама бад бар тани ту
ҷавшан аст.
Рӯдакӣ
Тавоно бувад, ҳар кӣ доно бувад,
Ба дониш дили пир барно бувад.
Фирдавсӣ
Дарахте, ки хурдак бувад, бобгон
Бигардонад ўро чу хоҳад чунон.
Чу гардад калон боз натовнадаш,
Ки аз кажю хам бигардонадаш.
Абӯшақури Балхӣ
Ҳар муриде, к-они ў буд, эй аҷаб,
Менаосўд аз риёзат рўзу шаб.
Фариддадини Аттор
Тоҷи сари чумла хунарҳост илм,
Куфлукушои ҳама дарҳост илм.
Абдурахмони Ҷомӣ
Агар номи баланд аз чарх хоҳӣ,
сабр кун, Соиб,
Зи пастӣ метавон рафтани ба
бом оҳиста-оҳиста.
Соиб Исфаҳонӣ
Но хонда маънии таҳқиқ аз
саҳифаи дил,
Ба гуфтугӯи қасон хешро
мадон мулло.
Бедил
Аз қаъри гили сияҳ то авҷи Зухал,
Кардам ҳама мушкилоти
гетиро ҳал.
Берун ҷастам зи қайди ҳар
мақру ҳиял,
Ҳар банд кушода шуд, магар
банди аҷал.
Ибни Сино
Олими бекор наёбад баре,
Гарчи ба сад ҳила барорад саре.
Сўзани беришта надўзад, агар
Сад раҳ агар зер кунӣ ё зебар.
Хусрави Деҳлавӣ
Илме, ки дар ў амал набошад,
Чуз арбадаю чадал набошад.
Илмат ба амал чу ёр гардад,
Қадри ту яке ҳазор гардад.

Ҳилолӣ
Дар суҳан пинҳон шудам чун
бӯи гул дар барги гул,
Майли дидан ҳар кӣ дорад, дар
суҳан бинад маро.
Зебуннисо
Суҳан ҳар он чӣ хуштар бувад,
манаш гуфтам,
Гуҳар ҳар он чӣ беҳтар бувад,
манаш суфтам.
Шамсуддин Шохин
Намак дар комҳо ширинтар аз
шаҳду шакар гардад,
Чигарҳо хун шавад, то як писар
мисли падар гардад.
Падар аз шавқ дил дар кӯдакӣ
дасти писар гирад,
Ба умед, ки дар пирӣ писар
дасти падар гирад.
Тошхоҷаи Асирӣ
Биёед, эй рафтиқон, дарс хонем,
Ба бекорию нодонӣ намонем.
Ба олам ҳар касе бекор гардад,
Ба чаҳми аҳли олам хор гардад.
Садриддин Айнӣ
Аз замин зан меравад, сайри
кавокиб мекунад,
Давраи мо кард занро дар
хунар мумтоз пурс.
Мирзо Турсунзода
Гар яккасавори хунарӣ, гар шохӣ,
Гар аз ҳама асрори ҷаҳон озоҳӣ,
Дар танграҳи муносибат бо мардум
То раҳ надиҳӣ, ба худ наёбӣ роҳе.
Лоиқ Шералӣ
Ҳар кӣ панди раҳбарашро хуб
донисту шунд,
Як замон бар хеш ё бар дигарон
роҳбар шавад.
Ашӯр Сафар
Эътиқодам нест бар пардоз
хусни сохта,
Саҷдаҳо бар хусни модарзоди
духтар мекунам.
Ҳақназар Ҷоиб
Зиҳӣ бар Панҷрӯди рӯдакизод,
Ки бар шеърӣ дарӣ болу паре дод.
Ҳабибулло Файзулло
Лафзи модарро зи модар тифл
аз худ мекунад,
Лафзи устоди суҳан бо хуни
дил аз худ шавад.
Раҳим Саид
Фарзанди азиз, аё чигарбанди падар,
Омўз барои зиндагӣ илму хунар.
То он ки ба қалбу дидаҳо чо бошӣ,
Омода бишав ба хизмати аҳли башар.
Абдулҳай Қаландар
Донишгоҳи ман, файзу сабоҳам
зи дари туст,
Дирӯзу ҳамин рӯзу пагоҳам
зи дари туст.
Лутфи Хомӯш

ФАРЗАНДИ АЗИЗ, БИХОН, ТО БИДОНӢ!

Ҷаҳон бинам аз майли ҷўянда пур,
Яке сўи дарё, яке сўи дурр.
Набинам касеро дар ин рўзгор,
Ки майлаш бувад сўи омўзгор.

Низомии Ганҷавӣ

Бо фарорасии соли нави хониш тасмим гирифтм, ки дар мавзўи хонишу дониш ба мардуми азиу ҳамватанони меҳробонамон назари худро нисбат ба хонишу дониш иб-роз дорем. Нахуст, ҳама касро ме-бояд бидонад, ки ҳама гуна дониш аз хониш ба вучуд меояд. Сипас, касро мебояд, мафҳуми маъноӣ хонданро донанд дарк намояд, ки хондан чист. Мафҳуми "хондан", ин маъноӣ "пазируфтани писандидан"-ро дорад. Агар касе китобро пази-руфту хонд, он замон маъноӣ дар дохили китоб бударо меомўзад ва медонад. Пас китоб чист? Китоб, котиб, мактуб, маъноӣ махфию ни-ҳонӣ гуфтанро доранд. Ҳар як раису сардор "котиб" ва ё "котиба" дорад. Мафҳуми "котибу котиба" маъноӣ махфию пинҳон нигоҳ доштани сир-ру асрори корхонаву раёсату садо-ратро дорад. Ончунон ки мардумон ба касе дар шакли "пушида" мактуб менависанд. Мафҳуми "почта"-и русӣ ҳам аз тамаддуни қадимаи форсӣ гирифта, маъноӣ "пушида" гуфтанро дорад. Дар замони шуравӣ саркардагони Иттиҳоди Шўравиро "секретар", яъне "махфӣ нигоҳдо-ранда" мегуфтанд. Яъне илму до-ниш дар дохили он "мактуб" ниҳон аст, агар онро бипазирӣ ва ё бихонӣ, илми дар дохили он ниҳонбударо хоҳӣ донист. Чунон ки Низомии Ган-ҷавӣ гуфтааст:

**Меқўш ба ҳар варақ, ки хонӣ,
Он донишро тамои донӣ.**

Аз суҳанони Ленин "Хонед, хонед, боз ҳам хонед"-ро солиёни дароз аст, ки маъорифчиёни мо ба ғалат тарҷума намуда, пешкаши марду-ми кишварамон намудаанд. Дар ҳоле, ки Ленин "Биомўзед, биомў-зед ва боз ҳам биомўзед" гуфтааст. "Читат", "чти" "почтит" "предпочи-тать", маъноӣ "хондану пазируфтану пос доштан"-ро дораду "учитса" маъноӣ "биомўзед" гуфтанро дорад. В.И.Ленин "Учитса, учитса ешё раз учитса" гуфтааст. Чунон ки сарвари давлатамон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ҳар Паёми солнашон ҷавонони мамлакатамонро ба ил-момўзиву донишандўзӣ даъват ме-намоянд. Азбаски Паёмбари Ислои яtimi кулл бузург шуда буданд, дар тўли ҳаётшон ягон ҳарфро хонда-ву навишта наметавонистанд, чун-ки назди устодон дарс нагирифтаву саводи хатнависиро наомўхта бу-данд, яъне паёмбарон низ ба омў-зиш эҳтиёҷ доранд. Дар мавзўи хо-нишу китоб равшани андохтем, пас дафтар чист? Дафтар, дар забони форси-тоҷикӣ маъноӣ "идора" ва ё ба лафзи аврупоӣ маъноӣ "офис" гуфтанро дорад, ки мардумон қай-

дҳои заруриро дар он сабт менамо-янд. Чунон ки Ҳофизи Шероз мегўяд:
**Мушкиле дорам зи "дафтардор"-и
маҷлис бозпурс,
Тавбафармоён чаро худ тавба
камтар мекунад.**

Аҳли ҷомеаро мебояд ба хубӣ бидонанд, ки маъноӣ муаллим чист. Дар тўли 1400 сол вожаҳои арабӣ дар гуфтугўи мо бе тарҷума қабул гар-дидааст ва ба лафзи мо мураббӣ-парвардагори ман, машовир-ҳамсуҳ-бати ман, мусофир-ҳамсафари ман, муоллоҳ-Худои ман ва муаллим маъноӣ олими ман гуфтанро дорад. Барои мардумони заки равшани ме-андозем. Ягона тоҷикписаре, ки дар соли 1246 аз исломиён нахаросида маъноӣ "мулло"-ро бо забони ноби модарии тоҷикиаш гуфтааст, ин Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ мебо-шад.

**Ҳеҷ кас аз пеши худ чизе нашуд,
Ҳеҷ оҳан, ханҷари тезе нашуд.
Ҳеҷ Мавлоно нашуд Мулло Рум,
То мурӯди Шамси Табретӣ нашуд.**

Аз ин гуфтаҳо маълум гашт, ки мартабаи Мулло аз мартабаи Мав-лоно дида баланд будааст. Паёмба-ри Ислои, ки яtimi кулл бузург шуда буду назди устодон машқи хатнави-сиро наомухта буд, барои ҳамин ҳам то аз олам даргузаштанашон ҳеҷ як ҳарфро навиштаву хонда наметаво-нистанд. Он чизе, ки дар олами рўху равону ҷон нозил мешуд, мегуфтанд ва котибон, Зайд ва Али гуфтаи Уро китобат менамуданд. Ва Мавлоно шарҳи Муллоро тариқи назм чунин мегўяд:

**Пири ману мурӯди ман,
дарди ману давои ман,
Фош бигуфтам ин суҳан,
Шамси ману Худои ман.**

**Аз ту ба ҳақ расидаам, эй
ҳаққи ҳақгузори ман,
Шукри туро сипудам,
Шамси ману Худои ман.
Хок шавам ба пеши ту з-он,
ки шаҳи ду оламӣ,
Шарти адаб чунин бувад,
Шамси ману Худои ман.**

Ҳар як муаллимро мебояд пеш аз ҳама педагог ва ё рўхшиносу равон-шинос бошад, вагарна ў лоиқу сазо-вори мартабаи муаллимӣ буда на-метавонад. Муаллим ва ё олиме, ки фақат донандаи илми риёзӣ аст, ў ба манзалати колкулятор аст. Илми ра-воншиносиву адаб дигар аст. Оли-ме, ки донандаи илми кимия аст, ў ба манзалати элемент ва ё таблитса аст, вале илми педагогиву равонши-носӣ ба кулли дигар аст. Олиме, ки донандаи илми табиёӣ (физика) аст, ў ба манзалати ротору генератору принтеру дигару дигар мебошад, вале илми адабу равоншиносӣ ба кулли дигар аст. Мутаассифона, кам не-станд ҳамватаноне, ки умре намоз мегузоранду мафҳуми маъноӣ гуф-ташонро наметавонанд, ки ин бисёр кори ғалат аст. Кас он чизеро, ки мег-

Раҳмат ШЕРАЛИЕВ,
омўзгор аз ноҳияи Восеъ

ўяд, мебояд мафҳуми маъноӣ гуф-ташро дарк намояд, ки ў чӣ мег-ўяд.

Ҳар як шахсро мебояд донанд, ки ў дар мазҳари Худованди якто чӣ мегўяд ва аз Худованд чӣ муддаёо дорад. Бо ташаббуси Сарвари дав-латамон муҳтарам Эмомалӣ Раҳ-мон Куръони маҷид бо теъдоди ҳазорон нусха бо тарҷумаи забони тоҷикӣ нашр шудаву ройгон даст-раси мардуми кишварамон гарди-дааст, то ки мардум мафҳуми маъ-ноӣ аслии ин каломӣ бадеъро бо забони модарӣ бидонанд. Номҳои ҳамаи китобҳои муқаддас амсоли Сухуфу Вусто, Тавроту Инҷил ма-фҳуми маъноӣ доранд. Сухуф маъ-ноӣ "саҳифа-саҳифа" гуфтанро до-рад, ки гўё ин китоб саҳифа-саҳи-фа ба Иброҳими Халил нозил шуда бошад. Вусто ва ё Авасто маъноӣ "донандаву боҳикмат"-ро дорад. Чу-нон ки одамон шахси кордонро ғай-риихтиёр "усто" мегўянд, ки тарзи дурусташ, Вусто мебошад. Таврот маъноӣ "кўҳ" гуфтанро дорад, ки Паёмбар Мўсо дар болои кўҳ баро-мада, бо Худои якто роз мегуфт. Инҷил бошад, маъноӣ "нозилшуда" гуфтанро дорад. Нахуст касро ме-бояд бидонад, ки мафҳуми Куръан чист. "Қуръан" аз ду реша иборат буда, "қур" маъноӣ "вирди забон" гуфтанро дораду "ъан" маъноӣ "ман" гуфтанро дорад. Яъне маъ-ноӣ ин каломӣ бадеи Раббонӣ му-дом "вирди забони ман аст" гуфтан-ро дорад. Азбаски дини мо дар тўли 1400 сол Ислои аст, нахуст касро мебояд бидонад, ки Ислои чист? Мардуми намозгузор рўзе панҷ дафъа бо теъдоди 32 рукаат намоз амали исломо дар мазҳари Худо-ванд 12 маротиба иҷро менамоянд. Ислои ба забони русӣ "руки в верх" ва ё "покорност" ҳам мегўянд, ба забони немисӣ "ханде хох" ва ба за-бони модариямон маъноӣ "солимию таслим"-ро дорад, яъне дар назди қудратҳои Худованд таслимем гуф-тан аст. Чунон ки Ҳакими Тўсӣ мег-ўяд:

**Ҷонест маро ба орият
дода Худо,
Таслим кунам, чу вақти
таслим ояд.**

Қарзи фарзандӣ

АКСҶОИ ГҶӢ

Доимо аз заҳмати модарон суҳан мегўянд, аммо заҳмати падаронро нодида мегиранд.
<https://www.facebook.com/khudobakhsh>

Кўдакон доим дар фикри ёрӣ ҳастанд..

